

**LASTEN JA NUORTEN MIELENTERVEYSTYÖ ERIKOISTUNEISSA
PALVELUISSA POHJOIS-KARJALAN SAIRAANHOITOPPIIRIN ALUEELLA –
ASIAKKAAT JA POTILAAT VUONNA 2002, HENKILÖSTÖ VUONNA 2003**

Eeva Sierla

Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiirin ky
Pohjois-Karjalan keskussairaala
Tieteellinen kirjasto
Tikkamäentie 16
80210 JOENSUU

Kannen kuva: Pojat 8, 9 ja 11 vuotta

Sähköinen julkaisu

http://www.pkshp.fi/tieteellinen_kirjasto/julkaisusarjat.html

ISBN 952-9793-33-2

ISSN 1236-1836

Tekijät

Eeva Sierla

Julkaisun nimi

Lasten ja nuorten mielenterveystyö erikoistuneissa palveluissa Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiirin alueella – asiakkaat ja potilaat vuonna 2002, henkilöstö vuonna 2003

ISSN: 1236-1836

ISBN: 952-9793-33-2

Kokonaissivumäärä: 37

Toimintayksikkö: Lastenpsykiatrian klinikka

Tiivistelmä:

Lasten ja nuorten erikoistuneissa palveluissa tehtävää mielenterveystyötä kartoitettiin Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiirin alueella lomakekyselyllä. Kyselyyn vastasivat sairaanhoitopiirin lastenpsykiatrian ja nuorisopsykiatrian klinikat, kahdeksan alueen kasvatus- ja perheneuvola sekä seitsemän yksityisesti toimivaa psykoterapeuttia. Potilaiden/asiakkaiden lukumäärät lasten ja nuorten ikäryhmien osalta kartoitettiin kunnittain vuoden 2002 ajalta. Erikoistunutta mielenterveystyötä tekevä henkilöstö ja terveyskeskuspsykologit, koulupsykologit ja koulukuraattorit kartoitettiin lokakuussa vuonna 2003 vallinneen tilanteen osalta. Selvitys on siinä esitettyjen kysymysten suhteen kattava.

The use of mental health services was mapped in North Carelia, Finland. This was a study covering all patients and clients in child and adolescent psychiatric clinics of North Carelia Central Hospital, in eight child and family guidance clinics and in private services in 2002. The use and availability of services and the number of staffs and their professional and therapeutic qualifications were inquired.

Avainsanat

Lapset, Nuoret, Mielenterveystyö, Erikoissairaanhoito, Lastenpsykiatria, Nuorisopsykiatria, Perheneuvola

Sisällysluettelo:

Tiivistelmä	1
1. Tavoite ja menetelmät	3
2. Toimipaikkojen kuvaus	4
3. Potilaiden/asiakkaiden määrät	6
3.1 Potilaat/asiakkaat vuonna 2002	7
3.2 Vuosien 1995, 1999 ja 2002 vertailu	10
3.3 Asiakkaat/potilaat kunnittain	12
3.4 Yksityiset palvelut	15
4. Lastenpsykiatrian kustannukset kunnittain 0-13-vuotiasta väestöä kohden	17
5. Ongelmien, häiriöiden ja sairauksien laatu ja vaikeusaste vuonna 2002 verrattuna vuoteen 1999	20
6. Palvelujen saatavuus	21
7. Lääkärikonsultaatiot ja videokonsultaatiot perheneuvoille	23
8. Henkilöstö	24
8.1 Lastenpsykiatria	25
8.2 Nuorisopsykiatria	28
8.3 Perheneuvolat	29
8.4 Terveystieteiden psykologit, koulupsykologit ja koulukuraattorit	32
8.5 Henkilöstön jaksaminen	34
9. Johtopäätökset	35

Tiivistelmä

Lasten ja nuorten mielenterveystyö erikoistuneissa palveluissa Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiirin alueella – asiakkaat ja potilaat vuonna 2002, henkilöstö vuonna 2003. Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiirin julkaisuja 34. Joensuu 2004. ISBN: 952-9793-33-2.

Lasten ja nuorten erikoistuneissa palveluissa tehtävää mielenterveystyötä kartoitettiin Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiirin alueella lomakekyselyllä. Kyselyyn vastasivat sairaanhoitopiiriin lastenpsykiatrian ja nuorisopsykiatrian klinikat, kahdeksan alueen kasvatus- ja perheneuvolaa sekä seitsemän yksityisen yrityksen, Psykologian Tieto Taidon puitteissa työskentelevää psykoterapeuttia. Potilaiden/asiakkaiden lukumäärät lasten ja nuorten ikäryhmien osalta kartoitettiin kunnittain vuoden 2002 ajalta. Erikoistunutta mielenterveystyötä tekevä henkilöstö ja terveyskeskuspsykologit, koulupsykologit ja koulukuraattorit kartoitettiin lokakuussa vuonna 2003 vallinneen tilanteen osalta. Selvitys on siinä esitettyjen kysymysten suhteen kattava. Vastaavaa sosiaali- ja terveydenhuollon lasten mielenterveystyötä yhdistävää raporttia ei tietävästi ole tehty.

Avohoitopalveluja käytti 0-13 –vuotiaista lastenpsykiatriassa 349, nuorisopsykiatriassa 9 ja perheneuvolassa 567 asiakasta, yhteensä 925 asiakasta, 3,4 % kyseisestä ikäluokasta. Osastohoidossa oli 31 lasta.

Vastaavasti 14–17 –vuotiaista avohoitopalveluja käytti lastenpsykiatriassa 17, nuorisopsykiatriassa 237 ja perheneuvoloissa 189 asiakasta, yhteensä 443 asiakasta, 4,8 % ikäluokasta. Osastohoidossa oli 46 nuorta.

Yksityisiä palveluita käytti 80 lasta ja nuorta, 25 KELA:n rahoituksella ja 55 kunnan maksusitoumuksella.

Asiakkaiden/potilaiden lukumäärä on selvästi lisääntynyt verrattuna vuosiin 95 ja 99.

Kuntakohtaisen vertailun mahdollistamiseksi laskettiin asiakkaiden prosentuaalinen osuus kunnan vastaavasta ikäluokasta. Palvelujen käyttö vaihteli kunnittain huomattavasti. Vaihteluväli oli 0-13 –vuotiaiden ikäryhmässä 1,1 – 7,2 % ja 14-17 –vuotiaiden ikäryhmässä 0-11,3 %. Epidemiologisten tutkimusten arviot lasten- ja nuorten kokonaissairastavuudesta vaihtelevat. Suuntaan antavia ovat suomalaisen Lapset –tutkimuksen 23 % 8-vuotiailla ja ulkomaisien tutkimusten arviot 14-26 %. Nyt tehty selvitys kartoitti ilmi tullutta ongelmaisuuksia/sairastavuutta, joka on johtanut palvelujen käyttöön, selvitys ei siis kerro kokonaissairastavuutta. Korkea prosenttiluku kunnan lapsi- ja nuorisoväestön palvelujen käytössä voidaan nähdä positiivisena asiana: lapsia ja nuoria on ohjattu heidän tarvitsemansa hoidon piiriin. Vähäinen erikoistuneiden palveluiden käyttö voi viitata siihen, että primaaritaso toimii erittäin hyvin lasten ongelmien hoidossa. Muita syitä matalalle palvelujen käytölle on palvelujen puute tai huono saatavuus sekä puutteet hoitoon ohjauksessa.

Mielenterveystyön kustannuksia selvitettiin rajoitetusti ainoastaan lastenpsykiatrisen erikoissairaanhoidon osalta. Suuri vaihtelu kunnittain tulee esille.

Hoidon saatavuutta tarkasteltiin useasta näkökulmasta. Kiireellinen hoito saatiin yleensä järjestymään turvautuen monenlaisiin erityisjärjestelyihin. Lastenpsykiatrian ja nuorisopsykiatrian akuuttiryhmät osoittivat kriisitilanteissa toimivuutensa ja tarkoituksenmukaisuutensa. Tutkimukset, selvittelyt ja lyhyt hoito ja harvajaksoinen seuranta kyettiin yleensä toimipisteissä toteuttamaan. Sen sijaan jokaisessa toimipisteessä oli vaikeuksia järjestää tiivis, pitkä hoito, useimmiten yksilöterapia. Ryhmähoitojen järjestäminen oli myös riittämätöntä tarpeeseen nähden. Nuorisopsykiatrian osastolla ei ajoittain ollut mahdollisuuksia ottaa nuorta hoitoon joko paikkapulan tai nuoren erityisen vaikeahoitoisuuden takia. Tällöin turvaututtiin Kuopion yliopistollisen sairaalan kriisiosastoon ja 19 nuorta jouduttiin ohjaamaan hoitoon aikuisten psykiatriselle osastolle. Alaikäisen hoito aikuisosastolla on tahdosta riippumattoman hoidon osalta mielenterveyslain vastaista.

Erikoistuneissa palveluissa oli yhteensä 73 hoitavaa työtä tekevän ammattilaisen virkaa tai tointa: sairaanhoitopiirin lastenpsykiatrian klinikassa 30, nuorisopsykiatrian klinikassa 20 ja perheneuvoloissa 23. Virkojen ja toimien täyttötilanne oli lääkärin virkoja lukuun ottamatta hyvä. Lastenpsykiatrian viidestä lääkärinvirasta kaksi ja nuorisopsykiatrian kolmesta virasta kaksi oli täyttämättä. Hämmästyttävän monella työntekijällä oli Terveystieteiden tutkimuskeskuksen hyväksymä terapiakoulutus, yhteensä 24 koulutusta ja 11 koulutusta oli meneillään. Yleisin terapiakoulutus oli perheterapia, yksilöterapiassa koulutusta oli psykodynaamisessa, kognitiivisessa ja kognitiivis-analyttisessä terapiassa.

Muita mielenterveystyön ammattilaisia alueella olivat 12 terveyskeskuspsykologia, kolme koulupsykologia ja seitsemän koulukuraattoria. Myös heillä oli merkittäviä lisäkoulutuksia.

Käsillä oleva kartoitus on tehty ensisijaisesti Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiirin alueen lasten- ja nuorten mielenterveystyöstä vastaavien ammattilaisten, sosiaali- ja terveystoimen johtajien sekä luottamushenkilöiden käyttöön palvelujen arvioimis- ja kehittämistyössä. Kiinnostavaa, syventävää tietoa löytyy seuraavista julkaisuista: Kaija Ikäheimo ”Lastenpsykiatrinen hoitoon ohjautumisprosessi”, Turun yliopiston julkaisuja, sarja C 151, Turku 1999 ja Jorma Piha – Matti Kaivosoja – Kaija Salomaa: Lasten mielenterveyspalveluselvytys, Aiheita –monistesarja 4/2000, STAKES.

Lastenpsykiatrian poliklinikan sihteeri Maija-Liisa Toivanen auttoi aineiston kokoamisessa, suoritti tekstinkäsittelyn ja taulukoiden ja graafisten esitysten laatimisen. Hänelle suuret kiitokset!

27. huhtikuuta 2004

Eeva Sierla
lastenpsykiatrian erikoislääkäri

1. Tavoite ja menetelmät

Tavoitteena oli koota yhteen perustiedot Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiirin alueella tehdystä erikoistuneesta lasten- ja nuorten mielenterveystyöstä vuoden 2002 aikana ja vertailla tietoja vuoden 1995 ja 1999 tietoihin. Samalla kartoitettiin nyt ensimmäistä kertaa toimipisteiden henkilöstö.

Kartoitus on tehty ensisijaisesti paikalliseen käyttöön, avuksi ja vertailupohjaksi suunniteltaessa palveluja ja seurattaessa niiden toimintaa. Samalla se toimii yhtenä esimerkkinä palvelujen kartoittamismalliksi.

Selvityksen käytännön toteuttamista varten laadittiin kyselylomake, joka lokakuussa 2003 lähetettiin kaikkiin erikoistuneiden palvelujen toimipisteisiin. Lomakkeissa kerättiin neljäntyyppisiä tietoja:

- 1) Tiedot vuonna 2002 palveluita käyttäneistä lapsista ja nuorista (identifioitu potilas/identifioitu asiakas) ikäryhmittäin ja kunnittain taulukoituina.
- 2) Tietoja palvelujen riittävydestä ja toimivuudesta vuonna 2003 työntekijöiden arvioimina.
- 3) Kustannuksia tutkittiin rajoittuen vain lastenpsykiatrisen erikoissairaanhoidon kustannuksiin. Sairaanhoitopiirin taloustilastojen perusteella laskettiin kuntakohtainen viiden vuoden keskiarvo ja jaettiin se kunnan 0-13 –vuotiaiden määrällä, näin voitiin tehdä kunta-kohtaisia vertailuja.
- 4) Kyselylomakkeessa pyydettiin tiedot viroista ja toimista ja niiden täyttöasteesta ja lisäksi pyydettiin jokaista työntekijää ilmoittamaan nimensä, perus- ja lisäkoulutuksensa.

Nämä tiedot kerättiin myös terveyskeskus- ja koulupsykologeilta ja koulukuraattoreilta. Lisäksi kysyttiin lasten- ja nuorten mielenterveystyön osuutta prosentteina heidän työajastaan.

Potilasmäärien ja kustannusten osalta tulokset esitetään taulukoina ja graafisina esityksinä. Kuvailevista vastauksista on tehty yhteenvedot. Henkilötiedot on esitetty alkuperäisessä muodossaan.

2. Toimipaikkojen kuvaus

Kysely on osoitettu toimipaikoille, joissa tehdään erikoistunutta lasten- ja nuorten mielenterveystyötä:

- Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiirin lastenpsykiatrian poliklinikka ja osasto
- Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiirin nuorisopsykiatrian poliklinikka ja osasto
- Joensuun kasvatus- ja perheneuvola
- Juuan mielenterveys- ja perheneuvola
- Kiteen kasvatus- ja perheneuvola
- Kontiolahden perheneuvola
- Lieksan perhekliniikka
- Liperin perheneuvola
- Nurmeksen kasvatus- ja perheneuvola
- Outokummun perheneuvola
- Psykologian Tieto Taito OY

1980-luvulta lähtien on ollut käytössä ohjeellinen hoidonporrastus, jossa selvitetään työnjako perusterveydenhuollon, perheneuvoloiden ja erikoissairaanhoidon kesken. Sairaanhoidon toimipisteiden työ on erikoissairaanhoidon ja pääsääntöisesti hoitoon tarvitaan lähete. Hoitoon tulee vaikeahoitoisia psyykkisistä häiriöistä ja sairauksista kärsiviä lapsia sekä lapsia, joiden hoidossa lastentautien, lastenneurologian ja lastenpsykiatrian yhteistyötä tarvitaan, lisäksi nykyään myös kaikki lapset, joiden kohdalla epäillään seksuaalista hyväksikäyttöä tai muuta pahoinpitelyä. Erikoissairaanhoidon vahvuutena on hyvin monipuolinen ammattirakenne ja erikoistuneet työryhmät. Pitkät välimatkat saattavat estää riittävän intensiivisen tutkimuksen ja hoidon kaukana asuville lapsille.

Perheneuvoloiden toiminnassa keskeisellä sijalla on lasten- ja nuorten mielenterveystyö ja tämän lisäksi laaja-alainen perheneuvontatyö ennaltaehkäisystä avioerosovitteluihin, pariterapioihin ja lasten huolto- ja tapaamisoikeuskiistoissa asiantuntijana toimimiseen. Perheneuvolat osallistuvat vaihtelevassa määrin koulun oppilashuoltoryhmien ja lastensuojelun tukiryhmien työhön. Perheneuvolassa tehdään myös varsinaisesti terveyskeskuspsykologin tai lastenneuropsykologin työkenttään kuuluvia töitä, erityisesti kehitystasoarvioita. Perheneuvola kuuluu kunnan peruspalveluihin siinä mielessä, että palvelu on maksutonta ja palveluihin voi hakeutua omaehtoisesti ilman lähetettä. Erityispalvelua toiminta on siinä mielessä, että työntekijöiltä edellytetään erikoistumiskoulutusta ja terapeuttista taitoa.

Joensuun perheneuvolassa on edustettuna psykososiaalinen ja lääketieteellinen asiantuntemus ja seitsemän hoitotyötä tekevää ammattilaista. Muut seitsemän perheneuvolaa ovat 2-3 työntekijän, psykologin ja sosiaalityöntekijän voimin toimivia pieniä yksiköitä, jotka ostavat lasten- ja nuorisopsykiatriapalvelut sairaanhoitopiiriltä tai yksityiseltä lastenpsykiatriltä. Perheneuvolat ovat osa sosiaalitoimintaa, ainoastaan Juuan mielenterveys- ja perheneuvola on terveyskeskuksen toimintaa. Viimeksi mainitussa työntekijät joutuvat huomattavalla työpanoksella tekemään myös selkeästi aikuispsykiatrista työtä.

Seuraavia muutoksia on tapahtunut edellisen vuonna 2000 julkaistun selvityksen jälkeen:

- Lastenpsykiatrian poliklinikalla toimii kentällä liikkuva lasten akuuttityöryhmä (Laku), jonka ytimen muodostavat kaksi sairaanhoitajaa ja osa-aikaiset sairaanhoitaja ja sosiaalityöntekijä
- Lastenpsykiatrian poliklinikan toimintaa on myös vauvaperheyksikkö, jossa työskentelevät täysipäiväinen psykologi ja osa-aikaiset toimintaterapeutti ja sairaanhoitaja
- Lasten seksuaalisen hyväksikäytön (SERI) tutkimukset on keskitetty lastenpsykiatrian poliklinikalle, jossa on uusissa toimitiloissa asianmukaiset tutkimusolosuhteet, ja jossa osa henkilökuntaa on hankkinut erityiskoulutusta.
- Lastenpsykiatrian toiminnan laajenemisen myötä toimitiloja on nyt Tikkamäellä kolmessa paikassa: talo 10:ssä osasto, talo 8:ssa poliklinikka ja Kuntohovilla vauvaperheyksikkö ja lasten akuuttityöryhmä
- Nuorisopsykiatrian poliklinikalla toimii kahden sairaanhoitajan muodostama akuuttityöpari ainakin vuoden 2003 loppuun asti.
- Joensuun perheneuvolassa on uudelleen perustettu vuonna 2001 yhden psykologin ja yhden sosiaalityöntekijän toimet, jotka lakkautettiin vuonna 1998.
- Lieksan perheklinalle perustettiin vuonna 2001 toinen psykologin toimi.
- Liperin perheneuvola aloitti toimintansa vuonna 2000.
- Yksityinen toiminta on laajentunut Psykologian Tieto Taidon puitteissa

Vuodesta 2000 lähtien eduskunnan myöntämät ylimääräiset määrärahat lasten- ja nuorisopsykiatriaan ovat poikineet alueelle monia hyödyllisiä projekteja, jotka toimiaikanaan ovat auttaneet monia lapsia, nuoria ja perheitä ja helpottaneet vakituisten työntekijöiden työtaakkaa. Osa projekteista on sittemmin vakinaistettu. Tämän selvityksen piiriin ei ole otettu näitä projekteja.

Terveyskeskuksissa ja sosiaalitoimistoissa perustasolla ja lastensuojelutyössä tehdään merkittävää lasten- ja nuorten mielenterveystyötä terveyttä edistävällä, ongelmia ehkäisevällä ja myös ongelmia hoitavilla tasoilla. Tätä merkittävää työtä ei kuitenkaan ole mahdollista selvittää nyt tässä työssä käytettävissä olevilla voimavaroilla.

3. Potilaiden/asiakkaiden määrät

Tässä selvityksessä on käytetty uutta ikäryhmittelyä, 0-13-vuotiaat, 14 – 17-vuotiaat ja yli 17-vuotiaat. Tämä ryhmittely vastaa paremmin lastenpsykiatrian ja nuorisopsykiatrian yksiköiden työnjakoa ja se erottelee alaikäiset täysi-ikäisistä. Asiakkaat on kuitenkin ryhmitelty vielä myös aikaisemmin tehtyjen selvitysten mukaan vertailukelpoisuuden vuoksi. Käyntilukuja, diagnooseja tai hoidon luonnetta ei ole kysytty, koska vertailukelpoisuutta olisi vaikea toteuttaa. Mainittakoon kuitenkin, että toisessa ääripäässä asiakas saattaa käydä toimipisteessä kerran, yleensä kuitenkin useampia kertoja ja toisessa ääripäässä intensiiviseen hoitoon otetut käyvät 1-2 kertaa viikossa 1-2 tai joskus useammankin vuoden ajan. Viimeksi mainittuja potilaita on vähän. Tämä potilasryhmä vastaa sitä KELA:n kustantaman psykoterapiakuntoutettavien ryhmää, jonka KELA nyt alle 16-vuotiaiden osalta jättää ainoastaan kuntien hoidettavaksi. Mainittakoon vielä se, että potilaiden mukana hoidossa ovat tai hoitoa tukevat yleensä vanhemmat sekä laajempi arkipäivän verkosto koulun henkilökuntaa, sosiaalitoimiston henkilökuntaa, tuki- ja sijaisperheitä. Hoito on yksilöllisten tarpeiden mukaisesti integroitua ja käytössä on laaja keinovalikoima.

Pääsääntöisesti henkilötunnuksia ei ole kysytty, ja näin ollen mahdollista päällekkäisyyttä palveluissa ei voida täsmälleen osoittaa. Kokemuksen mukaan päällekkäisyyttä esiintyy lähinnä tarkoituksenmukaisesti, silloin, kun avohoidon toimipiste on lähettämässä potilasta sairaalaan joko osastohoitoon tai lääkärikonsultaatioon.

3.1 Potilaat/asiakkaat vuonna 2002

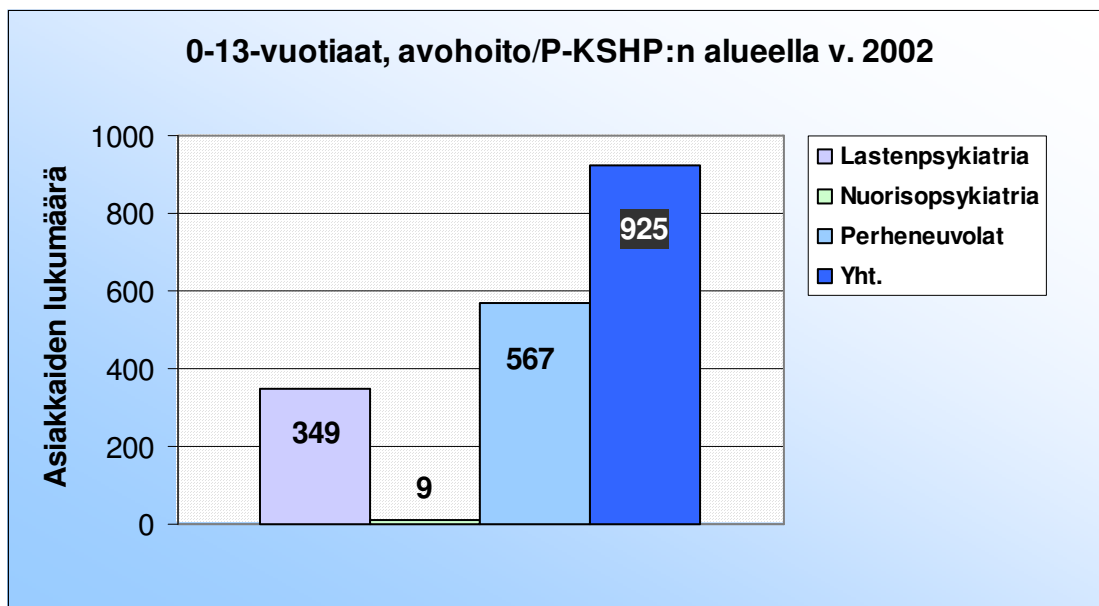
Kuvista 1a) ja 1b) käy ilmi, että palveluita käytti yht. 925 0-13-vuotiasta lähinnä lastenpsykiatrian poliklinikalla ja perheneuvoloissa, viimeksi mainitussa selkeästi enemmän. Hoidonporrastus lastenpsykiatrian ja nuorisopsykiatrian välillä näyttää toimivan hyvin.

Avohoito

Kuva 1a)

Lastenpsykiatrian ja Nuorisopsykiatrian klinikoiden sekä kahdeksan perheneuvolan asiakasmäärä v. 2002.	
0-13-vuotiaat, avohoito	
2002	
Lastenpsykiatria	349
Nuorisopsykiatria	9
Perheneuvolat	567
Yht.	925
% ikäluokasta, (27 458)	3,4

Kuva 1b)

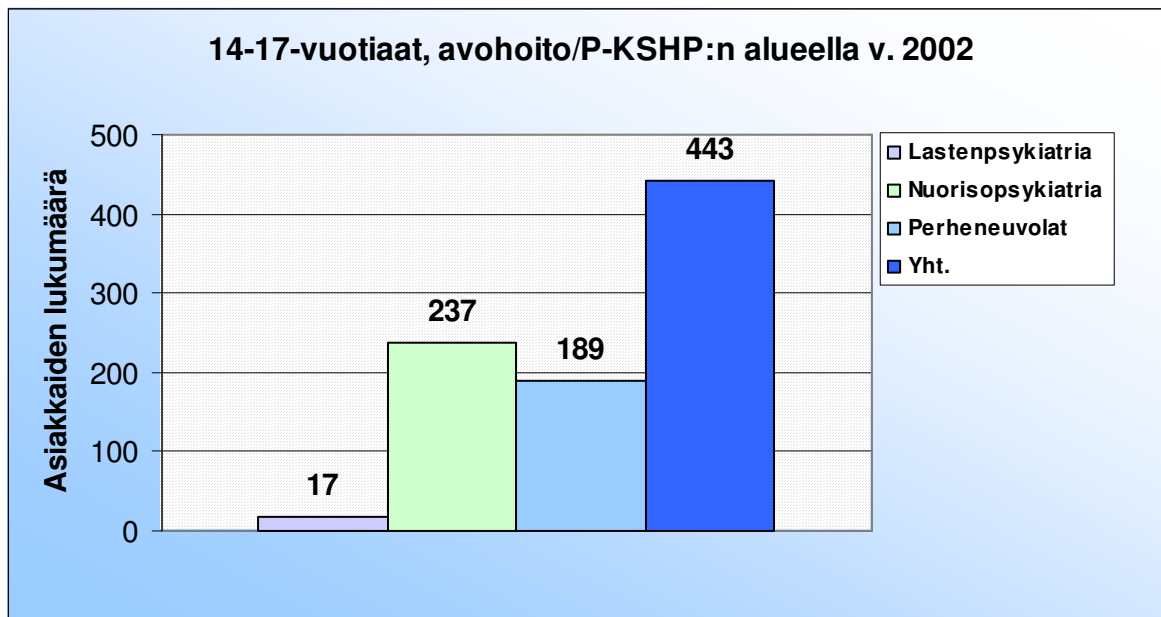
Kuvista 2a) ja 2b) käy ilmi, että 14 - 17 -vuotiaita palvelun käyttäjiä oli yht. 443, eniten nuorisopsykiatriassa ja lähes yhtä paljon perheneuvoloissa.

Nuorempien ikäryhmistä palveluita käytti 3,4 % ja vanhempien ikäryhmästä 4,8 %. Lastenpsykiatrian epidemiologisten tutkimusten mukaan vähintään 10 % näistä ikäryhmistä tarvitsisi erityistason tutkimusta tai hoitoa. .

Kuva 2a)

Lastenpsykiatrian ja Nuorisopsykiatrian klinikoiden sekä kahdeksan perheneuvolan asiakasmäärä v. 2002.	
14-17-vuotiaat, avohoito	
2002	
Lastenpsykiatria	17
Nuorisopsykiatria	237
Perheneuvolat	189
Yht.	443
% ikäluokasta (9 227)	4,8

Kuva 2b)

Osastohoito

Osastohoidossa olleiden potilaiden lukumäärät käyvät ilmi kuvasta 3.

Huomiota kiinnittää se, että KYS:n nuorisopsykiatrian osasto on voinut hoitaa 11 potilasta. KYS:n Lastenpsykiatriassa ei ole potilaita voitu ottaa vastaan silloin, kun heitä on sinne harvoin tarjottu.

Toinen huomio aiheuttaa huolestumista: aikuispsykiatrisella osastolla on ollut hoidossa 19 nuorta. Tämän pitäisi johtaa konkreettisiin toimenpiteisiin asianmukaisten nuorisopsykiatristen sairaansijojen järjestämiseksi.

Osa nuorisopotilaista on ollut hoidossa kahdessa eri hoitopaikassa, tämän takia on ilmoitettu yksittäisten potilaiden lukumäärä (46).

Kuva 3)

Potilaat	
P-KSHP:n alueella/osastohoito,	
v. 2002	
0-13-vuotiaat, osastohoito	
	2002
Lastenpsykiatria	29
Nuorisopsykiatria	2
KYS, lastenpsykiatria	0
KYS, nuorisopsykiatria	0
Yht.	31
% ikäluokasta, v. 2002 (27 458)	0,1
14-17-vuotiaat, osastohoito	
	2002
Nuorisopsykiatria	28
Paiholan sair. aik.osasto	18
Joensuun mielenterveys- keskus ja osasto	1
KYS, nuorisopsykiatria	11
Yht.	58
Yksittäisiä potilaita yht.	46
% ikäluokasta, v. 2002 (9 227)	0,6

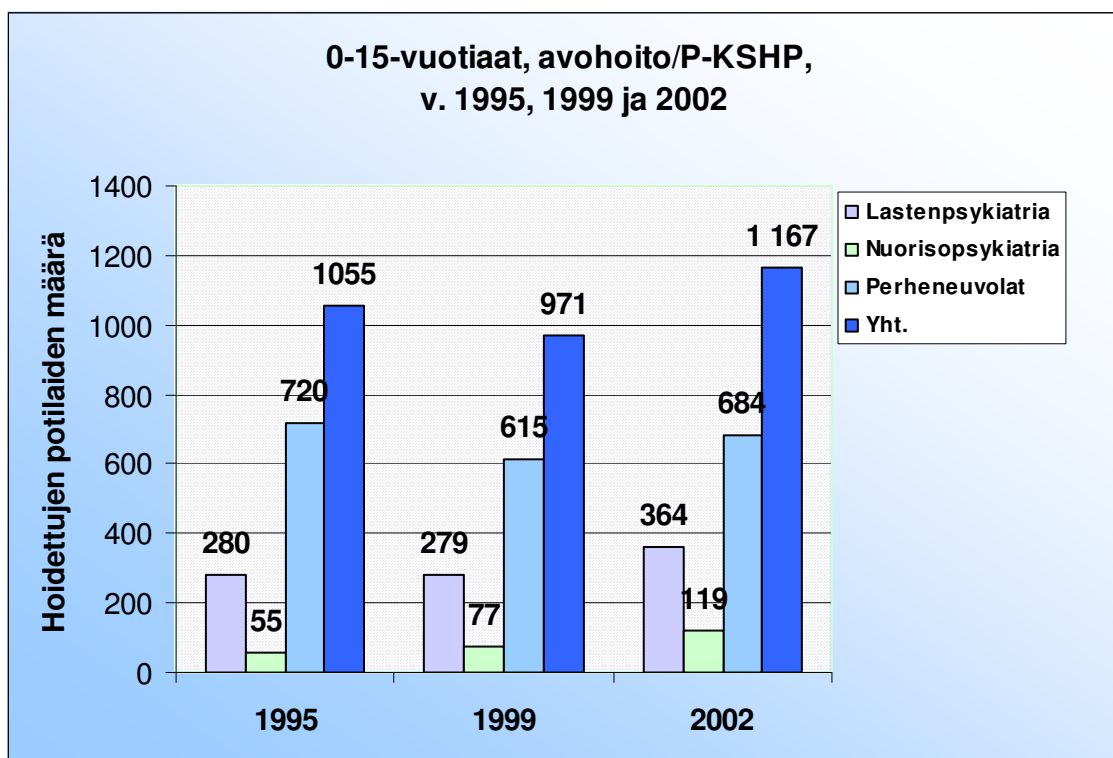
3.2 Vuosien 1995, 1999 ja 2002 vertailu

Kuvissa 4a) ja 4b) näkyvät tiedot avohoidon asiakkaista vuosilta -95, -99 ja 2002 0-15-vuotiaitten osalta. Sekä absoluuttisina lukuina että prosenttiosuuksina ikäluokasta asiakkaiden määrä on kasvanut edellisiin vuosiin verrattuna ja erityisesti vuonna 1999 tapahtuneeseen palvelujen vähenemiseen verrattuna. Asiaa selittänee lamavuosien jälkeiset resurssilisäykset lastenpsykiatrian poliklinikalla, Joensuun ja Liperin perheneuvoloissa. Työntekijöiden esiintuoma häiriöiden vaikeutumisen ja varhaisempi hoitoon tulo selittänevät myös osaltaan asiaa.

Kuva 4a)

Potilaiden/asiakkaiden määrä P-KSHP:n alueella v. 1995, 1999 ja 2002			
0-15-vuotiaat, avohoito			
	1995	1999	2002
Lastenpsykiatria	280	279	364
Nuorisopsykiatria	55	77	119
Perheneuvolat	720	615	684
Yht.	1055	971	1 167
% ikäluokista, v. 1999 (34 481)		2,8	
% ikäluokista, v. 2002 (32 014)			3,6

Kuva 4b)

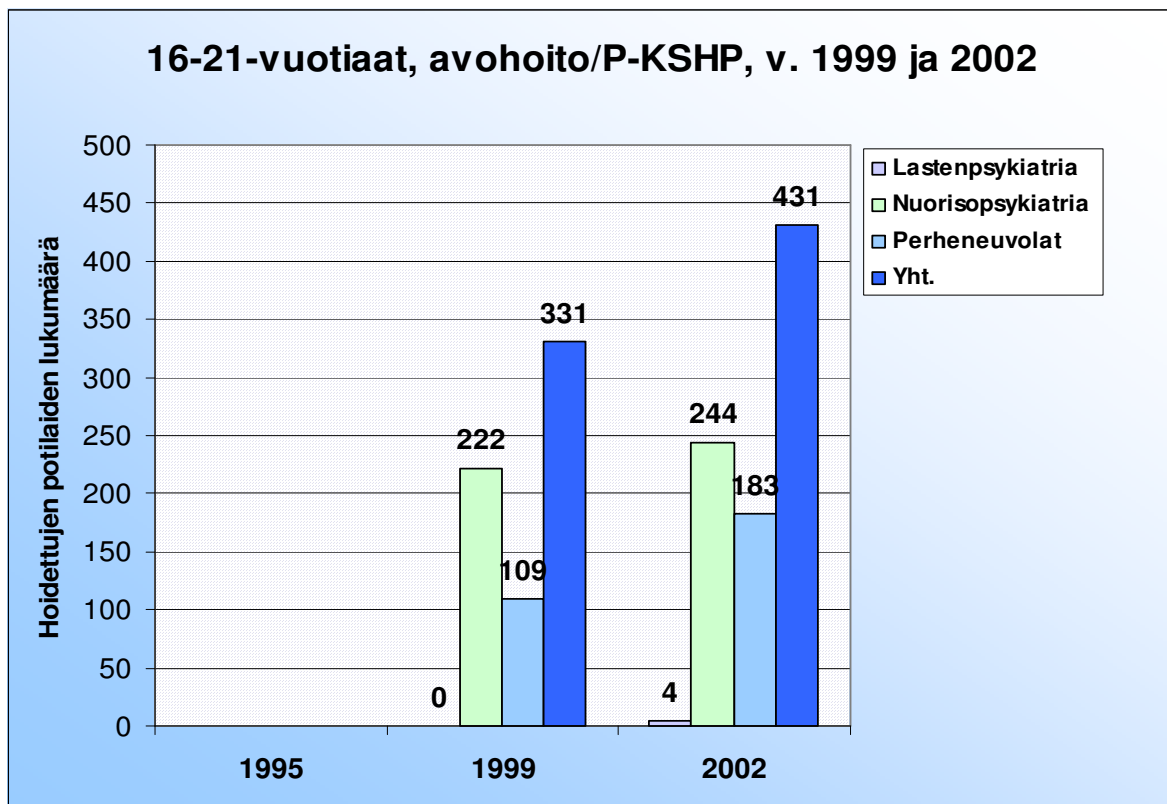

16 - 21 -vuotiaiden osalta selvin nousu on tapahtunut perheneuvoloissa, kuvat 5a ja 5b.

Kuva 5a)

Potilaiden/asiakkaiden määrä P-KSHP:n alueella v. 1995, 1999 ja 2002			
16-21-vuotiaat, avohoito			
	1995	1999	2002
Lastenpsykiatria		0	4
Nuorisopsykiatria		222	244
Perheneuvolat		109	183
Yht.		331	431
% ikäluokista v. 1999 (16 436)		2,0	
% ikäluokista, v. 2002 (13 833)			3,1

Kuva 5b)

3.3 Asiakkaat/potilaat kunnittain

Kuvissa 6a) ja 6b) käyvät ilmi 0-13-vuotiaat kunnittain absoluuttisina lukuina eri toimipisteissä. Vertailun mahdollistamiseksi kaaviossa 6c) näkyy asiakkaiden osuus kunnan vastaavasta ikäluokasta prosentteina.

Suhteellisesti eniten palveluita ovat käyttäneet seuraavien kuntien lapset ja nuoret: Liperi, Valtimo, Nurmes, Juuka, Kitee ja Outokumpu. Palvelut olivat valtaosin perheneuvoloiden palveluita, Kiteellä myös lastenpsykiatrian poliklinikan palveluita.

Palveluiden käyttö oli vähäisintä Heinävedellä, Värtsilässä, Ilomantsissa ja Polvijärvellä.

Kaavion 7c) mukaan suhteellisesti eniten palveluita käytettiin 14 - 17 -vuotiaiden ryhmässä seuraavissa kunnissa: Valtimo, Juuka, Nurmes, Liperi, Joensuu ja Kitee. ; kahdessa ensin mainitussa yli 10 % kohdeväestöstä.

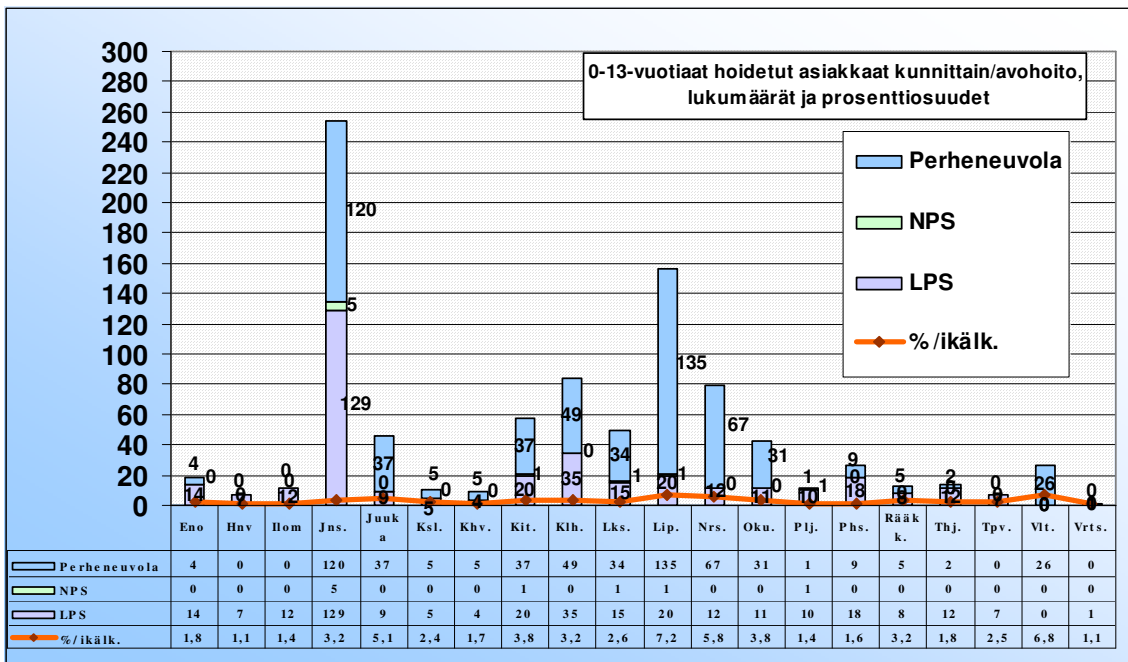
Palveluiden käyttö oli vähäisintä Värtsilässä, Kiihtelysvaarassa, Heinävedellä ja Tohmajärvellä.

Kuva 6a)

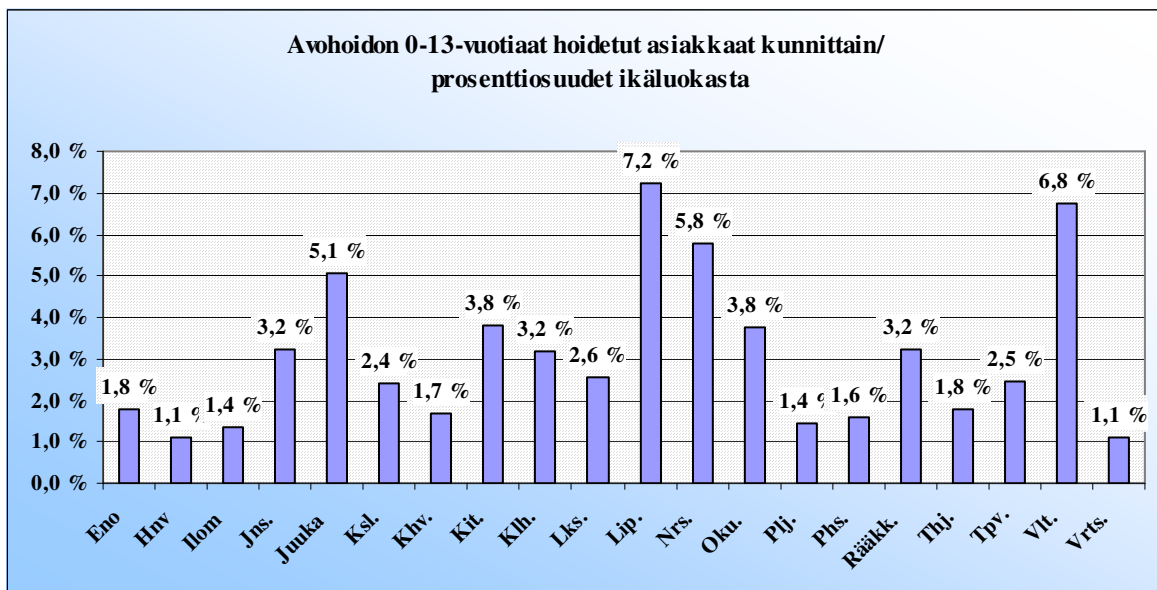
0-13-vuotiaat avohoidossa kunnittain vuonna 2002, lukumäärät ja prosentiosuudet ikäluokista, P-KSHP ja Kesälahti											
Kunta	Ikä- luokka	Erikoissairaanhoido						Perheneuvola		Yhteensä	
		LPS		NPS		LPS ja NPS yht..		Lkm.	%	Lkm.	%
		Lkm.	% /ikälk.	Lkm.	% /ikälk.	Yht.	% /ikälk.				
Eno	1 017	14	1,4	0	0,0	14	1,4	4	0,4	18	1,8
Heinävesi	623	7	1,1	0	0,0	7	1,1	0	0,0	7	1,1
Ilomantsi	878	12	1,4	0	0,0	12	1,4	0	0,0	12	1,4
Joensuu	7 862	129	1,6	5	0,1	134	1,7	120	1,5	254	3,2
Juuka	905	9	1,0	0	0,0	9	1,0	37	4,1	46	5,1
Kesälahti	417	5	1,2	0	0,0	5	1,2	5	1,2	10	2,4
Kiihtelysvaara	537	4	0,7	0	0,0	4	0,7	5	0,9	9	1,7
Kitee	1 519	20	1,3	1	0,1	21	1,4	37	2,4	58	3,8
Kontiolahti	2 640	35	1,3	0	0,0	35	1,3	49	1,9	84	3,2
Lieksa	1 953	15	0,8	1	0,1	16	0,8	34	1,7	50	2,6
Liperi	2 156	20	0,9	1	0,0	21	1,0	135	6,3	156	7,2
Nurmes	1 363	12	0,9	0	0,0	12	0,9	67	4,9	79	5,8
Outokumpu	1 116	11	1,0	0	0,0	11	1,0	31	2,8	42	3,8
Polvijärvi	835	10	1,2	1	0,1	11	1,3	1	0,1	12	1,4
Pyhäselkä	1 687	18	1,1	0	0,0	18	1,1	9	0,5	27	1,6
Rääkkylä	402	8	2,0	0	0,0	8	2,0	5	1,2	13	3,2
Tohmajärvi	790	12	1,5	0	0,0	12	1,5	2	0,3	14	1,8
Tuupovaara	284	7	2,5	0	0,0	7	2,5	0	0,0	7	2,5
Valtimo	384	0	0,0	0	0,0	0	0,0	26	6,8	26	6,8
Värtsilä	90	1	1,1	0	0,0	1	1,1	0	0,0	1	1,1
Yht.	27 458	349	1,3	9	0,0	358	1,3	567	2,1	925	3,4

Kuva 6b)

Kuva 6c)

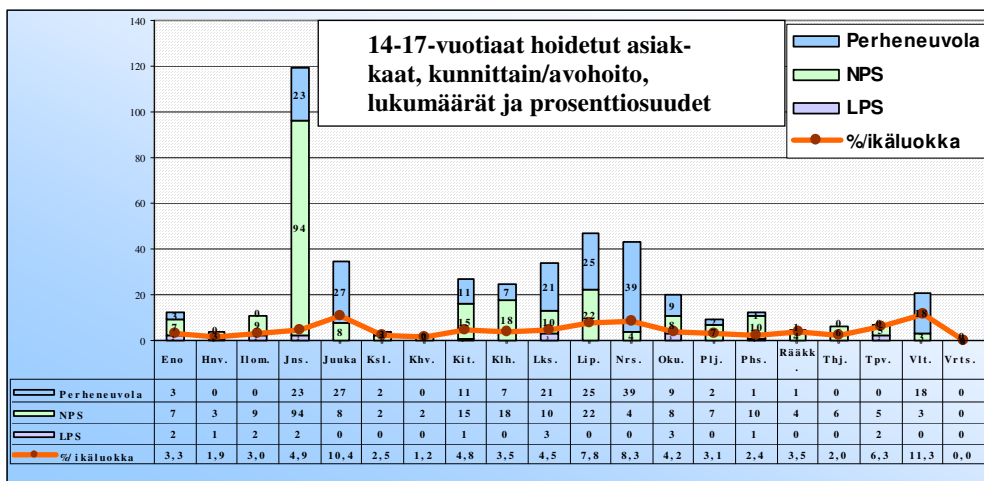

Kuva 7a)

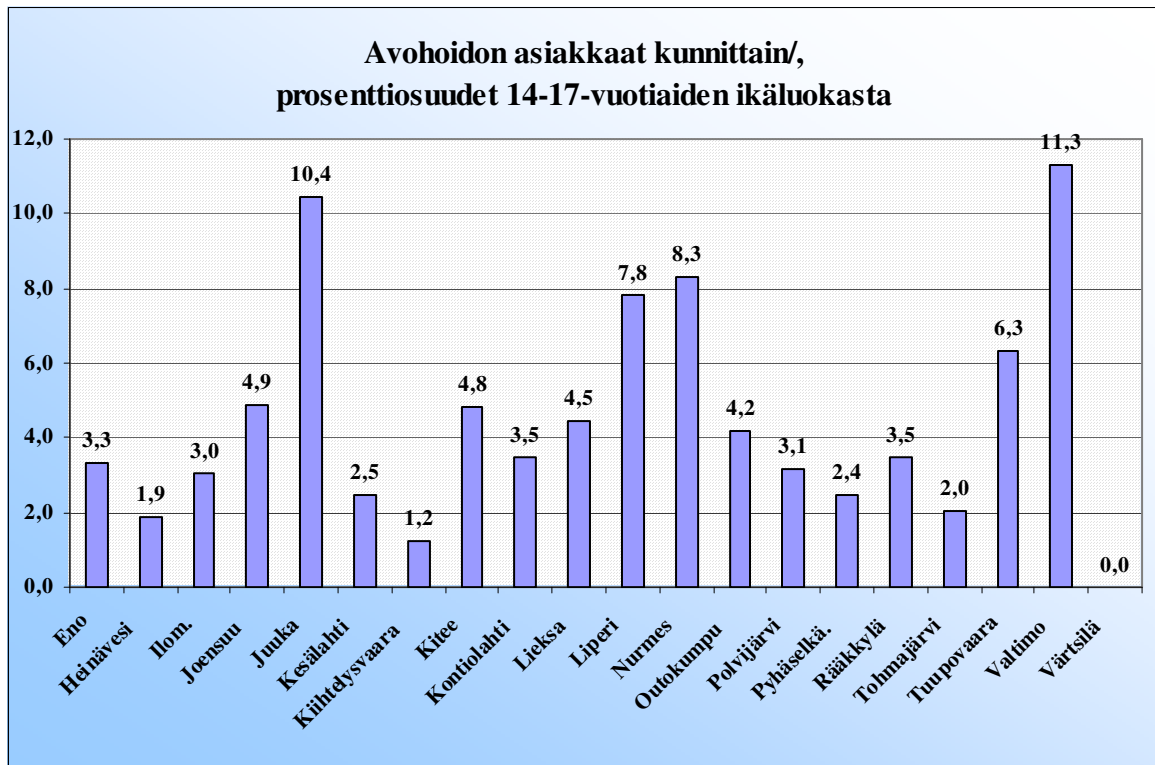
**14-17-vuotiaat avohoidossa kunnittain vuonna 2002,
lukumäärät ja prosenttiosuudet ikäluokista, P-KSHP ja Kesälahti**

Kotikunta	Ikä- luokka	Erikoissairaanhoido						LPS ja Perheneuvola		Yht.	
		LPS		NPS		Yht.	%	Lkm.	%	Lkm.	%
		Lkm.	%	Lkm.	%						
Eno	361	2	0,6	7	1,9	9	2,5	3	0,8	12	3,3
Heinävesi	216	1	0,5	3	1,4	4	1,9	0	0,0	4	1,9
Ilom.	363	2	0,6	9	2,5	11	3,0	0	0,0	11	3,0
Joensuu	2 445	2	0,1	94	3,8	96	3,9	23	0,9	119	4,9
Juuka	335	0	0,0	8	2,4	8	2,4	27	8,1	35	10,4
Kesälahti	161	0	0,0	2	1,2	2	1,2	2	1,2	4	2,5
Kiihtelysvaa	163	0	0,0	2	1,2	2	1,2	0	0,0	2	1,2
Kitee	563	1	0,2	15	2,7	16	2,8	11	2,0	27	4,8
Kontiolahti	715	0	0,0	18	2,5	18	2,5	7	1,0	25	3,5
Lieksa	764	3	0,4	10	1,3	13	1,7	21	2,7	34	4,5
Liperi	599	0	0,0	22	3,7	22	3,7	25	4,2	47	7,8
Nurmes	519	0	0,0	4	0,8	4	0,8	39	7,5	43	8,3
Outokumpu	477	3	0,6	8	1,7	11	2,3	9	1,9	20	4,2
Polvijärvi	286	0	0,0	7	2,4	7	2,4	2	0,7	9	3,1
Pyhäselkä.	491	1	0,2	10	2,0	11	2,2	1	0,2	12	2,4
Rääkkylä	143	0	0,0	4	2,8	4	2,8	1	0,7	5	3,5
Tohmajärvi	294	0	0,0	6	2,0	6	2,0	0	0,0	6	2,0
Tuupovaara	111	2	1,8	5	4,5	7	6,3	0	0,0	7	6,3
Valtimo	186	0	0,0	3	1,6	3	1,6	18	9,7	21	11,3
Värtsilä	35	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Yht.	9 227	17	0,2	237	2,6	254	2,8	189	2,0	443	4,8

Kuva 7b)

Kuva 7c)

3.4 Yksityiset palvelut

Perinteisesti yksityisiä mielenterveyspalveluita on lapsille ja nuorille ollut tarjolla erittäin niukasti. KELA:n kustantamaa psykoterapiaa saivat ainoastaan erittäin tiukoin kriteerein määritellyt vaikeavammaiset lapset ja nuoret. Vuodesta 2000 lähtien eduskunnan määrärahan turvin myös harkinnanvarainen terapia on ollut mahdollista. Psykologian Tieto Taito OY:n puitteissa toimivat seuraavat terapeutit:

- Antikainen Jukka, psykologi, perheterapeutti, VET
- Eronen Pirkko, psykiatrian sairaanhoitaja, perheterapeutti, ET
- Kauppi Anne, lastenpsykiatri, kognitiivinen terapia, YET
- Lohilahti Mikko, psykologi, perheterapeutti, ET
- Moilanen Risto, psykologi, kognitiivinen terapia, VET
- Paulo Anne, kognitiivinen terapia, VET
- Tiainen Tuula, sairaanhoitaja, perheterapeutti, ET

Psykologian Tieto Taidon yhteydessä toimii myös yksityinen kasvatus- ja perheneuvola, jolta kunnat voivat ostaa palveluita. Säännöllisesti palveluita on ostanut Heinävesi, 2 työntekijän yhden työpäivän verran viikoittain.

Asiakkaita on vuonna 2002 ollut 5 – 20-vuotiaita yht. 80 painottuen alle 14-vuotiattien ikäryhmään. Maksajana on toiminut KELA 25 asiakkaan osalta ja kunta 55 asiakkaan osalta.

Suunnittelija Elvi Rissanen KELA:n Itä-Suomen aluekeskuksesta ilmoitti, että tutkittavalla alueella oli vuonna 2002 psykoterapiakuntoutusta saaneita 5-19-vuotiaita 28.

Mainittakoon tässä yhteydessä myös kaksi Raha-automaattiyhdistyksen avustuksella 5-vuotiseksi suunniteltua projektia. Tiuku-projekti tekee monimuotoista kentällä liikkuvaa perhekuntoutusta psykiatrisesti sairaiden lasten perheissä. Asiakkaana oli vuonna 2002 66 perhettä.

SOS-NEURO -projekti Honkalampi-säätiön yhteydessä aloitti toimintansa vuoden 2002 syksyllä kohderyhmänä neurologisesti sairaita psyykkisesti oireilevat lapset ja nuoret, joita oli ensimmäisenä syksynä 21.

Tässä kappaleessa mainittuja asiakkaita ei ole lisätty taulukoissa esitettyihin kokonaislukuihin päällekkäisyyden välttämiseksi. Suurin osa heistä on ainakin jossain vaiheessa ollut erikoissairaanhoidon tutkimuksissa.

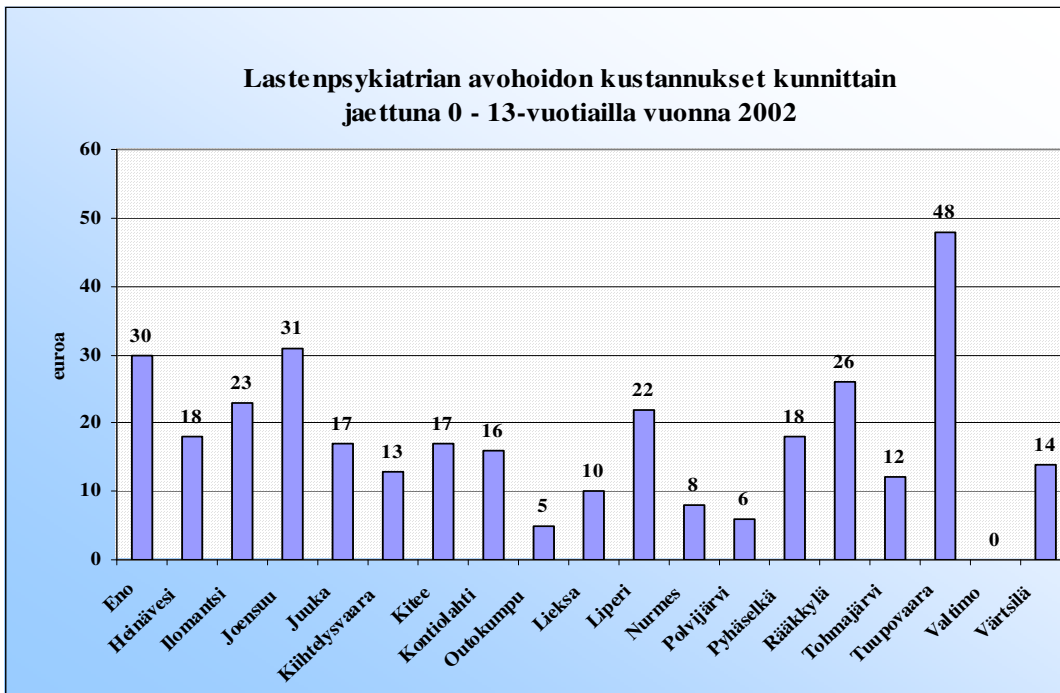
4. Lastenpsykiatrian kustannukset kunnittain 0-13-vuotiasta väestöä kohden

Kuva 8a)

Lastenpsykiatrian avohoidon vuosittaiset kustannukset lasta (0-13 -v.) kohden			
	V. 1998-2002 kustannusten keskiarvo erik.sairaanhoidon osalta	0 - 13 vuotiaat v. 2002	€
Eno	31 246	1 031	30
Heinävesi	11 096	623	18
Iloantsi	20 515	878	23
Joensuu	240 987	7 862	31
Juuka	15 091	905	17
Kiihtelyvaara	7 173	537	13
Kitee	26 138	1 519	17
Kontiolahti	42 365	2 640	16
Outokumpu	5 889	1 116	5
Lieksa	20 193	1 953	10
Liperi	46 650	2 156	22
Nurmes	10 919	1 363	8
Polvijärvi	5 294	835	6
Pyhäselkä	30 467	1 687	18
Rääkkylä	10 591	402	26
Tohmajärvi	9 806	790	12
Tuupovaara	13 677	284	48
Valtimo	82	384	0
Värtsilä	1 264	90	14
Yht.	549 443	27 055	20

Uutena tarkastelukulmana otettiin mukaan kustannukset, tosin vain lastenpsykiatrian osalta. Koska potilaiden lukumäärät vaihtelevat suuresti vuosittain ja erityisesti hoito lastenpsykiatrian osastolla on kallista, yritettiin luotettavuutta lisätä laskemalla kustannuksista vuosittainen keskiarvo viiden vuoden ajalta vv. 98 - 02. Kustannusten keskiarvot on jaettu 0-13-vuotiaiden lukumäärällä ja saatu keskimääräinen vuosittainen kustannus jokaista 0-13-vuotiasta kuntalaista kohden. Näinkin laskien tiedot jäävät suuntaa antaviksi.

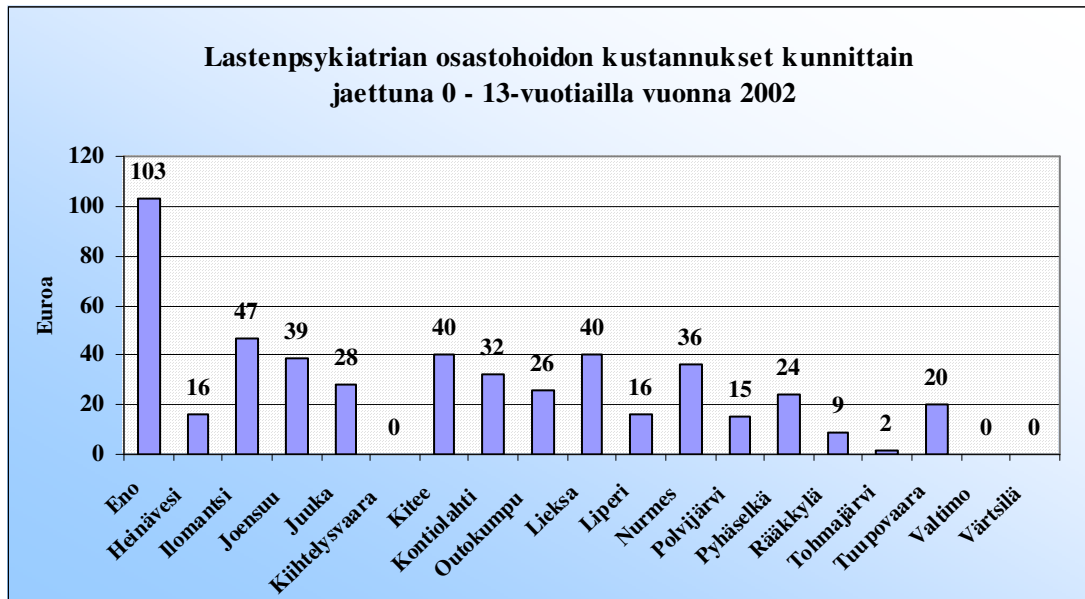
Kuva 8b)

Kuva 9a)

Lastenpsykiatrian osastohoidon vuosittaiset kustannukset lasta (0-13 -v.) kohden			
	V. 1998-2002 kustannusten keskiarvo erikoissaira- hoidon osalta		0 - 13 vuotiaat v. 2002 €
Eno	106 507	1 031	103
Heinävesi	9 973	623	16
Ilomantsi	41 391	878	47
Joensuu	302 886	7 862	39
Juuka	25 053	905	28
Kiihtelysvaara	0	537	0
Kitee	60 514	1 519	40
Kontiolahti	85 298	2 640	32
Outokumpu	28 949	1 116	26
Lieksa	77 429	1 953	40
Liperi	35 122	2 156	16
Nurmes	48 697	1 363	36
Polvijärvi	12 410	835	15
Pyhäselkä	40 062	1 687	24
Rääkkylä	3 627	402	9
Tohmajärvi	1 271	790	2
Tuupovaara	5 604	284	20
Valtimo	0	384	0
Värtsilä	0	90	0
Yht.	884 793	27 055	33

Kuva 9b)

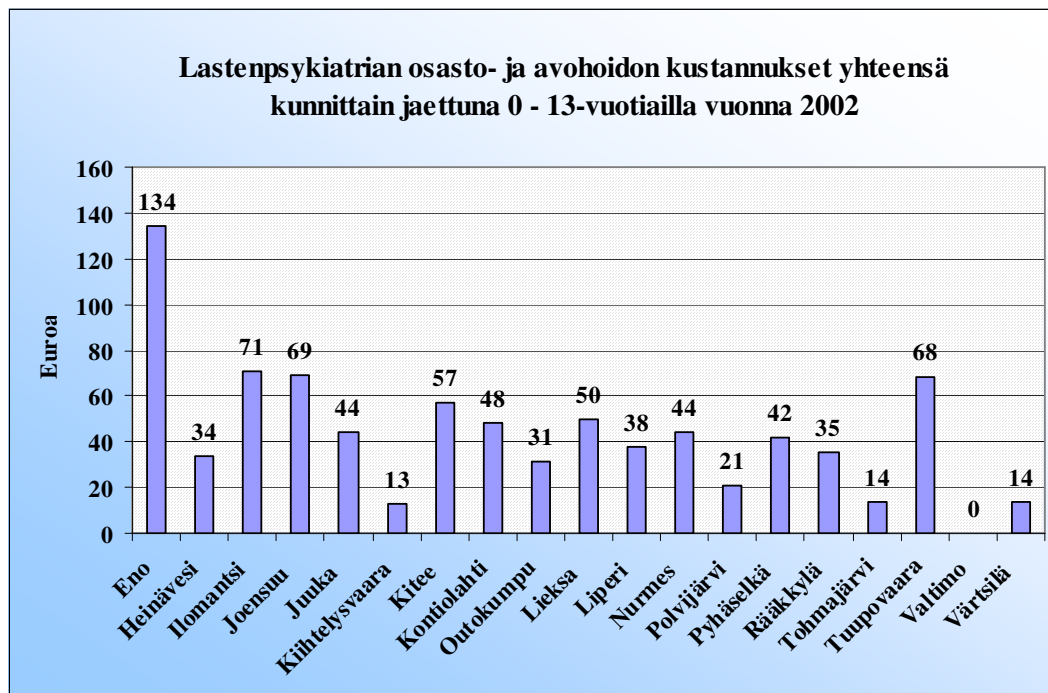
Kuva 10a)

Lastenpsykiatrian avo- ja osastohoidon kustannukset yhteensä kunnittain lasta (0-13 -v.) kohden			
	5-vuoden kokonais-kustannusten keskiarvo	0 - 13 vuotiaat	€
Eno	137 753 €	1 031	134 €
Heinävesi	21 069 €	623	34 €
Iloantsi	31 905 €	878	71 €
Joensuu	543 873 €	7 862	69 €
Juuka	40 145 €	905	44 €
Kiihtelysvaara	7 173 €	537	13 €
Kitee	86 652 €	1 519	57 €
Kontiolahti	127 663 €	2 640	48 €
Outokumpu	34 839 €	1 116	31 €
Lieksa	97 622 €	1 953	50 €
Liperi	81 772 €	2 156	38 €
Nurmes	59 616 €	1 363	44 €
Polvijärvi	17 704 €	835	21 €
Pyhäselkä	70 529 €	1 687	42 €
Rääkkylä	14 218 €	402	35 €
Tohmajärvi	11 077 €	790	14 €
Tuupovaara	19 281 €	284	68 €
Valtimo	82 €	384	0 €
Värtsilä	1 264 €	90	14 €
Yht.	1 404 237 €	27 055	52 €

Yhteenlasketut lastenpsykiatrisen erikoissairaanhoidon kustannukset ovat korkeimmat Enossa, Iloantsissa, Tuupovaarassa ja Joensuussa, kuvat 10a) ja 10b).

Ne kunnat, joissa käytetään paljon paikallisia perheneuvolapalveluita, eivät ole kärkipaikoilla erikoissairaanhoidon kustannuksissa.

Kuva 10 b)

5. Ongelmien, häiriöiden ja sairauksien laatu ja vaikeusaste vuonna 2002 verrattuna vuoteen 1999

Perheneuvola

Kahden perheneuvolan työntekijöiden mielestä muutosta ei ollut tapahtunut. Yksi perheneuvola oli aloittanut toimintaansa vertailuvuoden jälkeen ja yhdessä työntekijät olivat juuri vaihtuneet.

Seuraavassa viiden perheneuvolan kommentteja:

- selvästi enemmän vaikeita vanhemmuuden toimivuuteen liittyviä lastensuojelullisia selvittelyjä
- vaikeita ja monimutkaisia lastenhuoltoriitaselvittelyjä
- nuorten pahoinvointi on lisääntynyt
- neurologispohjaiset häiriöt, esim. Tourette, ovat lisääntyneet
- video- ja tietokonepelimaailmoissa elävät pienet pojat, joilla on vaikeuksia selvitä koulussa ja päiväkodissa ovat lisääntyneet
- nuorten tyttöjen itsetuhoisen käyttäytyminen on tullut näkyvämmäksi

Lastenpsykiatrian poliklinikka ja osasto

- lastensuojelulliset kysymykset ovat osa lapsen ongelmatiikkaa yhä enemmän, vanhemmuuden kysymykset ovat vaikeutuneet
- seuraavia häiriöitä aikaisempaa enemmän: Aspergerin oireyhtymä, seksuaalisen hyväksikäytön tutkimukset, psykoottisuus tai psykoosiepäily
- kun vauvaperheille on hoitoa tarjolla, nyt sille on runsaasti kysyntää
- lapset tulevat hoidon piiriin entistä aikaisemmin
- lasten opetuksen järjestelyihin liittyviä kysymyksiä yhä useammin
- lastenpsykiatrian osastolla yhä nuorempia lapsia, paljon 7-vuotiaita, joilla samankaltaisia tarkkaavaisuus- ja käyttäytymisongelmia
- kieliongelmat ja tulkkaustarve ovat tulleet esille

Nuorisopsykiatrian poliklinikka ja osasto

- nuorten ongelmat ”monimuotoisempia”, yhä useammin esim. sosiaalitoimi mukana, entistä useammalla on entistä vakavampia oireita.

6. Palvelujen saatavuus

Valtioneuvoston vuonna 2000 antaman asetuksen mukaan lapsen ja nuoren tuli päästä viimeistään 3 viikon kuluttua lähetteen saapumisesta erikoissairaanhoidon tutkimuksiin, ja vähintään 3 kk:n kuluttua hoidon tarpeen toteutamisesta hoitoon. Vaikka asetuksessa ei puhuta perheneuvoloihin pääsyn aikarajoista, asetus painottaa kuitenkin koko hoitoketjun toimivuutta. Tämän perusteella voidaan katsoa, että määräajat ovat vähintäänkin suosituksena perheneuvoloille.

Lasten mielenterveystyössä on todettavissa ruuhkan huippu huhti-toukokuussa, jonkinasteinen hengähdysaika kesällä ja uusi käynnistyminen syksyllä.

Jonot

Jonotusajat sekä tutkimuksiin että hoitoon vaihtelivat perheneuvoloissa edellä sanotun rytmin suuntaisesti ja perheneuvoloiden palvelukyky vaihteli myös neuvolasta toiseen. Huhti-toukokuussa vuonna 2003 jonotusaika tutkimuksiin vaihteli 16 viikosta 3 viikkoon. Neljässä perheneuvolassa, Joensuussa, Juuassa, Lieksassa ja Nurmeksessa se oli yli 5 viikkoa, pahimmillaan Joensuussa 16 viikkoa.

Syyskuussa vuonna 2003 jonotusaika tutkimuksiin oli Joensuussa 12 viikkoa ja Lieksassa 17 viikkoa, muissa 4 vk. tai vähemmän. Tarpeenmukaiseen hoitoon pääsyä jonotettiin Joensuussa huhti-toukokuussa 16 viikkoa ja syyskuussa 12 viikkoa. Muissa perheneuvoloissa hoitoon pääsi selvästi nopeammin. Toisaalta, kuten jäljempänä todetaan, kaikkea tarpeellista hoitoa ei voitu perheneuvoloissa tarjota, ja silloin ei lapsia ilmeisesti hoitojonoon asetettukaan.

Lastenpsykiatrian poliklinikalle jonotusaika huhti-toukokuussa 2003 oli 35 vrk. syyskuussa 2003 13 vrk.

Lastenpsykiatrian osastolle jonotusaika tutkimuksiin oli huhti-toukokuussa 6 vk. ja syyskuussa 2003 3 vk.

Nuorisopsykiatrian poliklinikalle jonotusaika huhti-toukokuussa 2003 oli 31 vrk. ja syyskuussa 2003 9 vrk.

Nuorisopsykiatrian osastolle jonotusaika huhti-toukokuussa 2003 oli 20 pv. ja syyskuussa 2003 6 pv.

Tutkimukset ja hoito

Lomakkeessa kysyttiin toimipisteiden kykyä järjestää toisaalta tarvittava tutkimus ja selvittely ja lyhythoito ja toisaalta pitkäjänteisempi hoito. Vastausvaihtoehdot olivat osin tulkinnanvaraisia, rastitettavia vaihtoehtoja olivat seuraavat: Kyllä – Melko hyvin – Välttävästi – Ei.

Seitsemästä vastanneesta perheneuvolasta kaikki ilmoittivat voivansa järjestää tutkimukset ja lyhyet hoidot melko hyvin, ja varsinaisen hoidon, kolme neuvolaa, melko hyvin ja neljä välttävästi.

Lastenpsykiatrian poliklinikka rastitti ruudun ”Kyllä” tutkimuksiin ja lyhythoitoihin ja ”Melko hyvin” hoitoihin. Osasto ilmoitti vastaavansa näihin tarpeisiin kumpaankin melko hyvin.

Nuorisopsykiatrian poliklinikka vastasi molempiin tarpeisiin ”Melko hyvin”, ja nuorisopsykiatrian osasto rastitti ruudut ”Kyllä” molempiin kysymyksiin.

Kiireellisen hoidon tarve

Perheneuvoloilla oli monimuotoisia keinoja järjestää kiireellistä hoitoa. Joensuun kasvatusneuvolassa on pyritty järjestämään kriisiaikoja viikoittain, jolloin ainakin puhelimitse voidaan antaa apua ja ohjantaa, pienessä mitassa voidaan antaa nopeasti aikoja. Usein ohjataan muun avun piiriin: lastensuojelun tukitoimet tai sairaanhoitopiirin palvelut. Muutamassa perheneuvolassa kriisiapu järjestyy ainoastaan ylitöiden turvin. Perheeseen myös pidetään yhteyttä puhelimitse ja pyritään järjestämään aika samalla viikolla lastenpsykiatrian poliklinikalle. Lasten tai nuorten akuuttityöryhmä on voinut tulla avuksi useissa tapauksissa. Vaikeassa kriisissä ohjataan terveyskeskuslääkärin vastaanotolle mahdollisen sairaalahoidon tarpeen arviota varten.

Lastenpsykiatrian poliklinikalla päivystävä sairaanhoitaja tekee ensiarvion puhelimesta, neuvottelee lääkärin tai muiden työntekijöiden kanssa ja järjestää tarpeenmukaisen selvittelykänynnin. Lasten Akuuttityöryhmä, joka liikkuu kentällä, on viime vuosina ollut suureksi avuksi kriisien ensihoidossa.

Nuorisopsykiatrian poliklinikalla toistaiseksi tilapäisesti toimiva Akuuttityöpari tekee kriisitilanteissa ensiarvion mahdollisimman nopeasti.

Lastenpsykiatrisella osastolla osastohoitoa vaativassa kriisitilanteessa voidaan ottaa yhdeksäs potilaspaiikka käyttöön kahdeksi viikoksi ja tehdä pikaiset jatkojärjestelyt, usein kunnan sosiaalitoimi on näissä mukana.

Nuorisopsykiatrian osastolla potilaan tilanteen mukaan hänet otetaan jonoon tai lähetetään KYS:iin tai Paiholan sairaalaan, jos omalla osastolla ei ole tilaa ja jos potilas vaatii välitöntä osastohoitoa.

Hoitoa vaille jäävät

Perheneuvolat

Pitkät ja tiiviit hoidot ovat vaikeita toteuttaa – vaativat paljon aikaa, sitovat tietyt kellonajat, muu tiimityö vaikeutuu. Ylipäänsä lasten terapiaa on liian vähän.

Pitkät, tiiviit lasten ja perheiden terapiat. Resurssipula, aika ja työntekijät, lastenpsykiatrista työryhmää ei ole.

Pitkät terapiat ja perheterapiat, joihin ei ole riittävästi resursseja eikä koulutusta.

Vakavat mielenterveyden pulmat

Aggressiivisesti käyttäytyvät lapset ja nuoret

On vaikea vastata sellaiseen selvittelytarpeeseen, missä pitäisi nopeasti olla koko työryhmä käytössä, esim. oikeudelle menevät selvitykset ja lastensuojelun pyytämät selvitykset.

Perheneuvolassa ei ole riittävästi resursseja hoitotyöhön, koska tutkimuksia on niin paljon.

Lastenpsykiatria

Poliklinikalla ei ole voitu antaa riittävästi ryhmä- ja yksilöterapiaa, eikä ei-kielellistä, esim. taide- tai musiikkiterapiaa. Ongelmana ovat myös kaukana asuvat erikoissairaanhoidon tarvitsevat lapset ja vaikeasti hoitoon sitoutuvat perheet. Lastenpsykiatrian osastolla hoidon tarpeeseen ei kyetä vastaamaan, jos hoidon jatkuvuutta ei viikonloppuna voida taata lapsen ollessa kotona tai toisella osastolla. Vaikea hoidettava tilanne myös syntyy silloin, kun lapsen psykoottisuus vaarantaa ryhmän toiminnan ahtaissa tiloissa.

Nuorisopsykiatria

Poliklinikalla ei kyetä vastaamaan toiminnallisten ja ryhmäterapioiden tarpeeseen. Nuorisopsykiatrian osastolla suljetun osastohoidon tarpeessa olevaa nuorta ei voida hoitaa, tilat ja henkilökuntaresurssit ovat puutteelliset. Näissä tilanteissa joudutaan turvautumaan KYS:iin ja Paiholan sairaalaan.

7. Lääkärikonsultaatiot ja videokonsultaatiot perheneuvoloille

Vuodesta 1988 on sairaanhoitopiirin lastenpsykiatrian klinikka antanut perheneuvoloille lastenpsykiatrikonsultaatioita niin, että lääkäri tekee yhden työpäivän perheneuvolassa. Parhaimmillaan konsultaatioita voitiin antaa kaikkiin silloisiin perheneuvoloihin, mutta sairaalan lisääntyneen työpaineen takia osasta konsultaatioita on täytynyt luopua. Perheneuvolat ovat kuitenkin pitäneet lääkärin asiantuntemusta niin tärkeänä, että ovat saaneet konsultaatiotoiminnan ylläpidetyksi ja jotkut laajennettuakin sitä. Tällä hetkellä konsultaatioita antavat lastenpsykiatri Eeva Sierla ja nuorisopsykiatri Päivi Alhainen osana virkatyötään, lastenpsykiatrit Jussi Sierla ja Anne Kauppi yksityisesti ja Ylä-Karjalaan on saatu konsultaatiota myös Kuopiosta. Vuoden 2002 aikana ilman lääkäreitä toimivissa 7 perheneuvolassa oli yhteensä 31 lastenpsykiatrin ja 12 nuorisopsykiatrin päivää. Perheneuvolat toivovat huomattavasti tätä enemmän kyseistä yhteistyötä. Näin tiivis perheneuvoloiden ja sairaanhoitopiirien yhteistyö on poikkeuksellista ja ensimmäisenä se otettiin käyttöön Pohjois-Karjalassa.

Uutena konsultaation muotona on syksyllä 2003 käynnistynyt videokonsultaatio Ylä-Karjalan kolmen perheneuvolan ja lastenpsykiatrian poliklinikan lääkärin kesken. Toiminta laajenee ja korvannee osan paikan päällä tapahtuvasta yhteistyöstä. Videoneuvottelu palvelee myös muuta viranomaisyhteistyötä, mm. neuvotteluja lastensuojeluviranomaisten kanssa sekä koulutusta.

8. Henkilöstö

Erikoistuneissa palveluissa on yhteensä 73 hoitavan työn virkaa tai tointa, näistä lastenpsykiatriassa 30, nuorisopsykiatriassa 20 ja 23 kahdeksassa eri perheneuvolassa, (kuva 9). Virkojen ja toimien täyttötila on yleisesti hyvä lääkärin virkoja lukuun ottamatta. Lastenpsykiatrian poliklinikalla 5 virasta on 2 vakituisesti täyttämättä, näistä toista hoitaa tilapäisesti ja lyhytaikaisesti terveyskeskuslääkäri ja sairaalalääkärin virka on hoitamatta. Nuorisopsykiatrian poliklinikan kolmesta lääkärinvirasta ylilääkärin virka on ollut lähes vuoden ajan vakituisesti täyttämättä, sitä hoitaa tilapäisesti erikoislääkäri. Toinen erikoislääkärin virka on hoitamatta. Lieksan perhekllinikalla sosiaalityöntekijän virkaa hoitaa sosiaalityöntekijän koulutusta vailla oleva henkilö, Juuassa sosiaalityöntekijällä ei ole kasvatus- ja perheneuvola-pätevyyttä. Muuten kaikilla viran- ja toimenhaltijoilla on vaadittu pätevyys.

Erikoissairaanhoidon ja perheneuvoloiden virat ja toimet/hoitava työ				
	Lasten- psykiatria	Nuoriso- psykiatria	Perhe- neuvolat	Yht.
Lastenpsykiatrit	5 (2)	0	1	6
Nuorisopsykiatrit	0	3 (2)	0	3
Sairaanhoitajat	17	11	0	28
Mielenterveyshoitajat	1	3	0	4
Psykologit	3	3	12	18
Sosiaalityöntekijät	2	0	10	12
Toimintaterapeutit	2	0	0	2
Yht.	30	20	23	73

Työntekijät ovat suorastaan hämmästyttävässä määrin hankkineet itselleen vaativaa lisäkoulutusta opiskellen työn ohessa. Alla seuraavassa luettelossa nämä lisäkoulutukset on mainittu. Merkinnällä ET, YET ja VET varustetut koulutukset antavat eriateisen terapeutin pätevyyden ja oikeuttavat TEO:n (Terveystieteiden tutkimuskeskuksen) rekisteröintiin. Motivaatiota lisäkoulutukseen on aiheuttanut työn vaativuus ja työssä tarvittavat tiedot ja taidot. Tämän ovat työnantajatkin etenkin viime vuosina ymmärtäneet, ja koulutus on useimmiten saatu työajalla ja työnantaja on maksanut osan tai kaikki kustannukset. Henkilölle itselleen on kuitenkin jäänyt huomattava määrä itsenäistä omalla ajalla tapahtuvaa opiskelua. Lisäkoulutus on viime kädessä koitunut asiakkaiden parhaaksi työn laadun parantua ja laajetessa.

Perheterapiakoulutus on 18 työntekijällä, joista 1:llä VET-koulutus, ja lisäksi 5 työntekijällä on koulutus meneillään.

Psykodynaamisesti suuntautunut yksilöterapiakoulutus on 5 työntekijällä ja 2 työntekijällä on YET-koulutus meneillään. Kognitiivisen yksilöterapian YET-koulutus on 1 työntekijällä ja 2:lla meneillään. Kognitiivis-analyttisessä yksilöterapiassa 1 työntekijällä on VET-pätevyys ja 1 työntekijällä YET-koulutus meneillään. Kaksivuotinen työnohjaajakoulutus on 7 työntekijällä, NLP-koulutuksia on 5 työntekijällä, vauvahavainnointi (1-vuotinen) 3 työntekijällä, 1 työntekijä on taideterapeutti ja 3 työntekijällä on seikkailuohjaajakoulutus.

Mainittakoon vielä, että koulutuksista vain osa on voitu hankkia Pohjois-Karjalassa, muita opiskelupaikkakuntia ovat olleet mm. Kuopio, Helsinki, Kajaani. Seuraavassa henkilöstö luettelotuna. Työntekijät ovat itse antaneet tiedot.

Kappaleessa 3.4 ”Yksityiset palvelut”, on luetteloitu Psykologian Tieto Taidon psykoterapeutit, yht. 7, jotka toimivat siis kunnallisissa palveluissa työskentelevien lisäksi jonkin verran lasten ja nuorten parissa. Heillä on myös aikuisasiakkaita ja työnohjausta ym. työtä. Vaikka heidän hoitamiensa potilaiden määrä ei ole ollut suuri, on se ollut korvaamaton lisä julkisille palveluille.

8.1 Lastenpsykiatria

Seuraavassa henkilöstön terapiakoulutuksia mainittaessa käytetään yleisesti käytössä olevia lyhenteitä:

ET = erityistaso, 3 vuoden koulutus
 YET = ylempi erityistaso, 4 vuoden koulutus
 VET = vaativa erityistaso, 5-6 vuoden koulutus

Mannonen Marjatta, ylilääkäri

- kognitiivis-analyttisen terapian perusteet, 1 v.
- kognitiivisen terapian koulutus, YET loppuvaiheessa

Lastenpsykiatrian poliklinikka

Sierla Eeva, erikoislääkäri

- perheterapeutti, ET
- psykodynaamisen yksilöterapian perusteet
- työnohjaajakoulutus

Sairaalamäärävirka on täyttämättä.

Laaninen Riitta, psykologi/vauvaperheysikkö

- lasten psykoterapian peruskysymyksiä eri koulutusohjelmissa
- varhaisen vuorovaikutuksen havainnointi 1 v.
- leikki-ikäisen havainnointi 1 v.

Tähtinen Hanna-Mari, psykologi

Immonen Taimi, psykiatrian erikoissairaanhoitaja/lasten akuuttityöryhmä

Moilanen Anitta, psykiatrian erikoissairaanhoitaja

- perheterapeutti, ET
- kriisityön koulutus
- nuoren kehityksen arviointi ja kriisien hoito, 1 v.
- kognitiivis-analyttisen terapian peruskurssi, 1 v.

Proskin-Karvinen Minna, psykiatrian erikoissairaanhoitaja

- perheterapeutti, ET
- työnohjaajakoulutus, 2 v.
- perhe- ja verkostotyön koulutus 1,5 v.
- NLP-practitioner -koulutus
- meneillään kognitiivis-behavioristisen terapian, YET, koulutus
- elämys/seikkailuohjaajakoulutus

Raudaskoski Mikko, psykiatrinen sairaanhoitaja/lasten akuuttityöryhmä

- perheterapeutti, ET

Villman Tarja, psykiatrinen sairaanhoitaja/lasten akuuttityöryhmä ja vauvaperheyksikkö

- vauvahavainnointi, 1 v.
- kognitiivis-analyttisen koulutuksen YET meneillään
-

Turunen Sirpa, toimintaterapeutti

- kognitiivis-analyttisen terapian VET-koulutus

Renko Leena, sosiaalityöntekijä, lasten akuuttityöryhmä

- yksilöterapeutti (Therapeia), ET
- perheterapeutti, ET

Toivanen Maija-Liisa, osastonsihteeri

tietotekniikan A- ja AB-ajokorttitutkinto

sihteerin tutkintoon valmistava koulutus meneillään

Lastenpsykiatrinen osasto

Yletyinen Aila, apulaisylilääkäri

- lastenpsykoterapeutti, psykodynaaminen terapia, ET

Nuutinen Kaija, ylihoitaja

- psykiatrian erikoissairaanhoitaja
- terveydenhuollon maisteri

Erikoislääkäri, sijaisena terveyskeskuslääkäri Marja-Liisa Anttila

Silvennoinen Sinikka, osastonhoitaja, psykiatrinen erikoissairaanhoitaja

- työnohjaajakoulutus, 2 vuotta
- perheterapiakoulutus, ET
- työnjohdollisia ja hoitotyön kehittämiseen liittyviä koulutuksia

Pesonen Tuula, apulaisosastonhoitaja

- psykiatrian erikoissairaanhoitaja
- pitkällä virkavapaalla, Kotikartanoyhdistyksessä
- työnohjaajakoulutus
- kognitiivis-analyttisen terapian peruskurssi, 1 v.

Jalovaara Kristiina, psykologi

- erikoispsykologin ammatillinen lisensiaatin tutkintokoulutus meneillään, sisältää kasvat-
tus- ja perheneuvolapätevyiden

Heikkinen Jorma, mielenterveyshoitaja

Hiltunen Juha, sairaanhoitaja, AMK, mielenterveyden syventävät opinnot

Kaunisvesi Jussi, psykiatrinen sairaanhoitaja, opistotaso

Kiviranta Jukka, psykiatrinen sairaanhoitaja

Lukkarila Jari, psykiatrinen sairaanhoitaja

- ratkaisu- ja voimavarakeskeinen työnohjaajakoulutus, kouluttaja Pekka Holm

Silvennoinen Ritva, psykiatrinen sairaanhoitaja

- perheterapeuttikoulutus, ET, meneillään

Ulpu Potaseff, lastentautien erikoissairaanhoitaja

Niemi Keijo, psykiatrian erikoissairaanhoitaja

- virkavapaalla

Mononen Sinikka, psykiatrian erikoissairaanhoitaja

- vauvahavainnointi 1 v.
- perheterapeuttikoulutus, ET, meneillään

Walling Ritva Helena, sairaanhoitaja, AMK

- hahmoterapia, 1 v.

Tuomainen Tuula, sairaanhoitaja

Okkonen Tapani, toimintaterapeutti

- virkavapaalla
- kognitiivis-analyttisen terapian peruskurssi, 1 v

Kallio Liisa, sosiaalityöntekijä

- perheterapeutti, ET
- NLP-master -koulutus
- kasvatusneuvolan erikoistumiskoulutus

Jouskari Tuulikki, osastonsihtööri

- merkonomi/sosiaali- ja terveydenhuollon sihtööri
- ATK-alan koulutuksia ja KTV-opistolla käytyjä koulutuksia

Hirvonen Pirkko, sairaala-apulainen

Valkonen Vuokko, sairaala-apulainen

Luettelonomaisesti tämänhetkisiä pitkäaikaisia sijaisia:

Eronen Pirkko, psykiatrian sairaanhoitaja, sosiaalityöntekijän sijaisena

Purmonen Kirsi, sairaanhoitaja, AMK

Väyrynen Liisa, sairaanhoitaja, AMK

Honkanen Harri, sairaanhoitaja, AMK

Kotiranta Riikka, toimintaterapeutti, AMK

8.2 Nuorisopsykiatria

Alhainen Päivi, erikoislääkäri

- toimii vt. ylilääkärinä
- lasten- ja nuorisopsykiatrian erikoislääkäri
- perheterapeutti, ET
- kognitiivinen yksilöterapiakoulutus, YET, koulutus loppuvaiheissaan

Nuorisopsykiatrian poliklinikka

Erikoislääkäri, virka hoitamatta

Aspelund Ella, psykologi

- yksilöpsykoterapiakoulutus, ET
- osa-aikaeläkkeellä, viran toista osaa hoitaa psykologian yo. Satu Siekkinen

Kukkonen Päivi, psykologi

- erikoispsykologikoulutus meneillään

Näkkilä Kaisa, psykologi

- perheterapeutti, ET

Nättiäho Arja, psykiatrian erikoissairaanhoitaja

- virkavapaalla (toimii toistaiseksi tilapäisessä akuuttityöparissa)

Loikkanen Merja, psykiatrian sairaanhoitaja

Kukkonen Mauri, psykiatrinen sairaanhoitaja

- toimii toistaiseksi tilapäisessä akuuttityöparissa, varsinainen virka nuorisopsykiatrian osastolla
- perheterapiakoulutus, ET meneillään

Voutilainen Marja, psykiatrian sairaanhoitaja

- perheterapeutti, ET
- Arja Nättiähön sijainen

Korhonen Pirkko, osastonsihteeri

Liimatainen Senja, sairaala-apulainen (toimii sekä nuorisopsykiatrian poliklinikalla että osastolla)

Nuorisopsykiatrian osasto

Vänskä Anita, va. erikoislääkäri

- pätevyityminen aikuispsykiatriaan meneillään

Nuutinen Kaija, ylihoitaja

- psykiatrian erikoissairaanhoitaja
- terveydenhuollon maisteri

Mononen Leena, osastonhoitaja

- perheterapeutti, ET

Hakulinen Jaana, psykiatrinen sairaanhoitaja

Helmi Hannu, mielenterveyshoitaja

Juntunen Heikki, psykiatrinen sairaanhoitaja

Karjalainen Jukka, psykiatrinen sairaanhoitaja

Keskinen Liisa, psykiatrinen sairaanhoitaja

- seikkailuohjaajakoulutus (9 kk.)

Kähkönen Tuija, psykiatrinen sairaanhoitaja

Parviainen Anna-Liisa, mielisairaanhoitaja

- perheterapeutti, ET

Piipponen Anne, psykiatrinen sairaanhoitaja

Sinkkonen Jarkko, psykiatrinen sairaanhoitaja

Sulku Jari, mielenterveyshoitaja

- seikkailuohjaajakoulutus

Majoinen Virpi, osastonsihteri

- tradenomi

Sijaisina toimivat:

Malinen Jukka, sairaanhoitaja

Vainikka Miia, AMK-sairaanhoitaja

8.3 Perheneuvolat

Joensuun kasvatus- ja perheneuvola

Sierla Jussi, ylilääkäri, perheneuvolan johtaja

- perheterapeutti, VET

Parkkonen Marja, psykologi, osa-aika eläkkeellä

- perheterapeutti, ET

Hoffren-Immonen Tiina, psykologi, edellisen osa-aikaisena sijaisena

- taideterapeutti, 4 vuoden koulutus

Rautiainen Marjo, psykologi

- NLP, Master practitioner, 2 v. koulutus

Pasanen Katja, psykologi

Voutilainen Anna-Maija, sosiaalityöntekijä

- perheterapia, 2-3 vuoden koulutus

Koskinen Riitta, sosiaalityöntekijä

- perheterapia, 2-3 vuoden koulutus

Kyllönen Ulla, sosiaalityöntekijä

Riikonen Kaija, toimistos sihteeri

Juuan mielenterveys- ja perheneuvola

Naakka Eeva, psykologi

- työnohjaaja, 2 vuoden koulutus
- pari- ja perheterapeutti, ET
- laaja-alaisen erityisopettajan pätevyys

Tiitta Harri, sosiaalityöntekijä, puolipäiväinen

Juuan mielenterveys- ja perheneuvolassa työntekijät toimivat myös ammattikuntansa ainoina työntekijöinä aikuispsykiatriassa

Kiteen kasvatusta- ja perheneuvola

Tuovinen Pirkko, psykologi, perheneuvolan johtaja

- perheterapeutti, ET
- lastenpsykoterapian peruskysymyksiä, oppisopimuskoulutus

Karhu Oili, sosiaalityöntekijä

- työnohjaajakoulutus
- perheterapeutti, ET
- ryhmäpsykoterapian perusteet

Toropainen Anitta, kanslisti

- yo. merkonomi

Kontiolahden perheneuvola

Mikkonen Sari, psykologi

Halonen Raija, sosiaalityöntekijä, perheneuvolan johtaja

- perheterapiakoulutus, ET, meneillään

Ylönen Eila

- toimistosihteerin tutkinto

Lieksan perheklänikka

Elo Marja, psykologi, perheklänikan johtaja, ollut virkavapaalla vuoden 2003 ajan

- perheterapeutti, ET

Paavilainen Kirsi, psykologi, johtajan sijainen

Sosiaalityöntekijän vakinainen virka on täyttämättä. Virkaa hoitaa Martinsen Harri, gradua vaille yhteiskuntatieteiden maisteri, ei muodollisesti pätevä.

Ryynänen Vuokko, kanslisti

Liperin perheklänikka

Hyttinen Iija, psykologi

- erikoispsykologikoulutus, valmistuminen v. 2003

Pulli Pirjo, sosiaalityöntekijä

- perheterapiakoulutus, ET, meneillään

Nurmeksen kasvatus- ja perheneuvola

Laaninen Terttu, psykologi, perheneuvolan johtaja

- lapsipsykoterapiakoulutus 3 v.
- perheterapiakoulutus, ET
- loppuillaan yksilöterapiakoulutus, YET

Soininen Raili, psykologi

- yksilöpsykoterapiakoulutus, 3 v.
- työhöjajaajakoulutus

Timonen-Ovaskainen Leena, sosiaalityöntekijä

- loppuillaan yksilöterapiakoulutus, YET

Lohtander Tuula, kanslisti

Outokummun perheneuvola

Simonaho Riikka, psykologi

Nissinen Hanna, sosiaalityöntekijä

Raatikainen Jaana, sosiaalihoaja, määräaikainen

8.4 Terveyskeskuspsykologit, koulupsykologit ja koulukuraattorit

Terveyskeskuspsykologin toimenkuva ei ole yleisesti selkeästi määritelty, se voi olla hyvin laaja-alainen tai sitten tiettyihin tehtäviin tai tiettyyn väestön osaan keskittyvä. Toimenkuva muotoutuneen toisaalta kunnan tarpeista ja jossain määrin myös viranhaltijan koulutuksesta ja suuntautumisesta. Terveyskeskuspsykologien määrä on vuosien varrella vähentynyt, ja osa terveysterveyskeskuspsykologien töistä on siirretty perheneuvolan psykologille.

Seuraavasta luettelosta käy ilmi, että terveysterveyskeskuspsykologit käyttävät työajastaan 0-90 % lasten- ja nuorten palveluihin, enemmistö kuitenkin yli 50 %. Keski-Karjalassa Kiteen psykologi suuntaa vähän palveluita lapsille, kun taas osittain samalla alueella toimiva Tohmajärven psykologi suuntaa paljon palveluita. Ilomantsissa ja Tuupovaarassa näyttää tehdyn selkeä työjako kahden psykologin kesken. Kiihtelysvaarassa ja Pyhäselässä lapsiväestö näyttää saavan paljon huomiota terveysterveyskeskuspsykologien taholta.

Ohessa luettelo, jossa ensimmäisenä mainitaan terveysterveyskeskuspsykologin sijaintikunta, sitten suluissa palveluita saavat muut kunnat, sen jälkeen nykyisen viranhaltijan nimi ja hänen mahdolliset erityispätevyytensä ja lopuksi prosenttiluku, joka kuvaa lapsille ja nuorille suunnattua osuutta työajasta. Mainittakoon, että kaikki psykologit ovat tehtävänsä päteviä ja vakinaisia. Lisäksi osalla on huomattavia lisäkoulutuksia.

Terveysterveyskeskuspsykologeja on 12, koulupsykologeja 3 ja koulukuraattoreita 7.

Terveysterveyskeskuspsykologit: % työajasta lasten palveluihin

Eno 80 %

Aallosvirta Minna

Ilomantsi (Tuupovaara)

Ikonen Seija 30 %

Hokkanen Tiina
perheneuvontapsykologi, tilapäinen toimi 100 %

Joensuun lasten kuntoutustiimi

Haapalainen Asta, psykologi 100 %

Kiihtelysvaara (Pyhäselkä)

Putila Aino 90 %
- perheterapeutti, ET

- työhajaaja, ammattikorkeakoulun opettajan pätevyys
- kognitiivisen käyttäytymisterapian YET-koulutus meneillään

Kitee (Kesälahti, Rääkkylä)

Sahama Tuula 20 %

Kontiolahti

Eskelinen Anna /vt. Tokola Sirpa 50 %

Lieksa

Tirkkonen Raili 10 %

- PSL
- 2-vuotinen kognitiivisen psykoterapian koulutus

Liperi

Tikkanen Tiina 40 %

- musiikkiterapeutin ammattitutkinto
- psykologian aineenopettaja

Polvijärvi

Matilainen Pirjo 50 – 60 %

Pyhäselkä

Posti Timo 50 %

- terapiakoulutus, ET (Therapeia)
- katastrofi- ja kriisityön koulutus, 2 v.
- kasvatusneuvolakoulutus

Tohmajärvi (Värtsilä, Kitee, Rääkkylä, Kesälahti)

Kervinen Jaana 80 %

- varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen perustason työssä

Koulupsykologit

Joensuun kaupungin koulutuspalvelut:

Ojala Raija, virkavapaalla. Sijaisena Sanna Björn.

Siira Juha

- hypnoterapiakoulutus, 3 v
- ratkaisukeskeinen koulutus, 1 v.
- EMDR Level 1-2 –koulutukset posttraumaattisten stressireaktioiden hoitoon
- ED, XxTM -koulutukset Saksassa

Joensuun normaalikoulu

Maijala Riitta

- voimavarakeskeinen psykoterapia, ET
- NLP Master practitioner

Koulukuraattorit

Osa kuraattoreista on koulutoimen, osa sosiaalitoimen työntekijöitä. Luettelossa saattaa olla puutteita.

Ilomantsi

Tuovinen Anne, sosionomi, AMK

Joensuu

Immonen Marja-Liisa, koulukuraattori, yhteiskuntatieteiden maisteri

- perhekeskeisen ja ratkaisukeskeisen perhetyön koulutusta

Saarelainen Marja-Leena, koulukuraattori, hum.tiet. kand.

- NLP-koulutus

Kitee

Argillander Heikki, lastentarhanopettaja, kasvatustieteiden maisteri

Kontiolahti

Kela Pirjo, koulukuraattori, kasvatustieteiden maisteri (lastentarhan opettaja ja luokanopettaja)

Lieksa

Apajalahti Raija, koulukuraattori, hum.kand.

- perheterapiaopinnot, ET, meneillään

Outokumpu

Hakanen Raija, psykiatrinen sairaanhoitaja

- nuoruusiän kriisit, 2 vuoden koulutus

8.5 Henkilöstön jaksaminen

Kysymykseen ”Onko työntekijöillä uupumusta tai muita psyykkisiä työperäisiä oireita vuosina 2002 tai 2003” vastaus annettiin työpaikkakohtaisesti seuraavasti: yhdessä toimipisteessä oli uupumusta melko paljon, yhdeksässä jonkin verran ja kahdessa ei ollenkaan.

Verrattaessa nykyistä vuoden 1999 tilanteeseen, näyttää siltä, että työpaine on ainakin jossain määrin ja joissain paikoin helpottunut. Vuodesta 2000 lähtien saadut ylimääräiset valtion avustukset lasten- ja nuorisopsykiatriaan ovat tuoneet alueelle projekteja, jotka ovat vastanneet osaan hoidon tarvetta ja suoneet työntekijöille mahdollisuuksia katsoa asioita hetken aikaa uudesta perspektiivistä. Uudet henkilöstöresurssit, mm. lastenpsykiatrian poliklinikalla ja uusi Liperin perheneuvola ovat tasanneet työpaineita. On ehkä myös opittu asettamaan rajat oman persoonan käytössä ja on ehkä opittu pitämään huolta itsestä ja työtovereistakin. Rajojen asettaminen on ollut välttämätöntä, mutta johtanut siihen, että osa asiakkaista ei ole saanut tarvitsemaansa hoitoa.

9. Johtopäätökset

1) Lomakkeiden palautusprosentti oli 100, mikä oikeuttaa pitämään selvitystä alueellisesti kattavana ja mikä myös kertoo työntekijöiden yhteistyöhalusta.

2) Avohoitopalveluja käyttäneiden lasten ja nuorten määrä oli lisääntynyt selvästi vuoteen 1999 verrattuna. Kunnittaiset erot palvelujen käytössä olivat suuret.

0-13 –vuotiaista avohoidon palveluita käytti 925 lasta, 567 perheneuvoloissa, 349 lastenpsykiatrian poliklinikalla ja 9 nuorisopsykiatrian poliklinikalla, 3,4 % ikäryhmästä. Kuntakohtainen vaihteluväli oli 1,9 – 7,2 %. Eniten palveluita käytettiin Liperissä, Valtimolla ja Juuassa, erityisesti perheneuvolapalveluita. Vähiten palveluita käytettiin Heinävedellä, Värtsilässä ja Ilomantsissa.

Ikäryhmässä 14-17 –vuotiaat palveluja käytti 443 nuorta, nuorisopsykiatrian poliklinikalla 237, perheneuvoloissa 189 ja lastenpsykiatrian poliklinikalla 17. Hoidossa oli nuorten ikäluokasta 4,8 %. Vaihteluväli kunnittain 0-11 % ja käyttö kunnittain oli samansuuntaista kuin nuoremmassa ikäryhmässä. Erot syntyivät nimenomaan perheneuvolan käytöstä. Vähäisen palvelujen käytön kunnissa ei ole paikkakunnalla perheneuvolapalveluja.

Palvelujen käyttöön ja niiden kuntakohtaisiin eroihin vaikuttavat useat tekijät, joista tärkeimmät ovat: väestön ongelmaisuus/sairastavuus, palvelujen saatavuus ja asenteet palvelujen käyttöä kohtaan. Lisäksi alueella toimivat peruspalvelut voivat hyvällä toiminnallaan vähentää erikoistuneen tason palvelujen tarvetta.

Lasten ja nuorten psyykkistä sairastavuutta on tutkittu runsaasti maailmalla ja myös Suomessa ”Lapset –tutkimuksessa”. Viimeksi mainitussa päädyttiin 8-vuotiaita tutkittaessa n. 18-23 % ongelmaisuus/sairastavuuslukuun. Osa lapsista paranee spontaanisti tai peruspalveluiden turvin, vain osa tarvitsee erikoistunutta hoitoa. Professori Michael Rutterin, arvostetun lastenpsykiatrian auktoriteetin mukaan noin 10 % lapsista tarvitsee vähintäänkin erikoistason tutkimusta, nuorten kohdalla luku on vielä suurempi.

Pohjois-Karjalassa ei sairastavuutta lapsiväestössä ole tutkittu, mutta paikkakuntakohtaiset erot tuskin ovat niin suuria kuin palvelujen käytössä todetut erot.

Palvelujen helppo saatavuus, riittävyys ja hyvä maine edesauttavat niihin hakeutumista. Tässä selvityksessä asuinpaikkakunnalla sijaitsevan, vakiintuneen perheneuvolan palveluja käytettiin paljon. Tämä näkyy erityisesti Pielisen-Karjalassa ja Liperissä. Perheneuvoloiden palvelukyky riippuu luonnollisesti myös henkilöstön määrästä suhteutettuna väestöön. Tätä suhdelukua ei selvityksessä laskettu.

Lapsen ja perheen asenne mielenterveyspalveluja kohtaan vaikuttavat käyttöön, samoin hoitoon ohjaavien ammattilaisten, kuten opettajien ja sosiaali- ja terveystoimen henkilöstön asenteet.

Kun kuntakohtaisia eroja palvelujen käytössä pohditaan, on korkeita käyttölukuja pidettävä hyvän palvelun merkkeinä: palveluita on saatavilla ja niitä käytetään. Miten sitten on arvioitava matalia palvelujen käyttölukuja? Ongelmien puuttuminen tai vähäisyys tuskin selittää niitä. Onko mahdollista, että näissä kunnissa lasten lähiympäristö ja peruspalvelut toimivat hoidollisesti niin, että erikoistuneita palveluita ei tarvita? Vai onko niin, että lasten ja nuorten ongelmia ei havaita, eikä heitä hoideta kotipaikkakunnalla eikä erikoistuneissa palveluissa?

Työnjako lastenpsykiatrian ja nuorisopsykiatrian välillä näytti toimivan. Perheneuvoloissa painopiste oli lasten hoidossa. Asiakkaiden määrä oli noussut verrattuna vuoteen 1999 ja samoin prosenttiosuudet. Vertailu voitiin tehdä hieman edellisestä poikkeavalla ikäryhmittymällä. 0-15 –vuotiaiden prosenttiosuus oli noussut 2,8:sta 3,6:een ja 16-21 –vuotiaiden ikäryhmässä 2,0:sta 3,1:een.

3) Osastohoidossa vuonna 2002 oli 31 0-13 –vuotiasta lasta, kaikki Pohjois-Karjalassa. Nuorisoikäisiä 14-17 –vuotiaita oli hoidettu sairaanhoitopiirin nuorisopsykiatrian osastolla 28, KYS:n nuorisopsykiatrian osastolla 11 ja Paiholan sairaalan aikuisosastolla 18 sekä Joensuun mielenterveyskeskuksen osastolla 1. Osa nuorista oli ollut 2 tai 3 hoitopaikassa, yksittäisiä potilaita oli yhteensä 46, ikäluokasta 0,6 %. Muihin kuin omaan osastoon on jouduttu turvautumaan puutteellisten tilojen ja henkilöstövoimavarojen takia.

Alaikäisten hoito aikuisten osastolla on tahdonvastaisen hoidon osalta lainvastaista ja vapaaehtoisenaakin ei-suotavaa. Kiireelliset toimet ovat tarpeen laillisuuden ja hyvän hoidon saavuttamiseksi.

4) Tutkimuksen ja hoidon kustannuksia tarkasteltiin ainoastaan lastenpsykiatrisen erikoissairaanhoidon osalta. Keskimääräinen vuosikustannus jaettiin kunnan 0-13-vuotiaiden määrällä, jolloin saatiin vuosikustannus lasta kohden. Tämä mahdollisti kuntakohtaisen vertailun, johon on kuitenkin suhtauduttava kriittisesti pienten potilasmäärien aiheuttamien suurten vuosittaisien erojen vuoksi. Vaihteluväli kustannuksissa oli kuitenkin suuri, 0-134 €, keskiarvo 52 € lasta kohden vuodessa. Korkeimmat kustannukset olivat selkeästi Enossa, sitten Ilomantsissa, Joensuussa ja Tuupovaarassa. Matalimmat kustannukset olivat Valtimolla, Kiihtelysvaarassa ja Tohmajärvellä. Ne kunnat, joissa avohoitopalveluiden ja erityisesti perheneuvolapalveluiden käyttö oli runsainta, olivat kaikki alle yllämainitun keskiarvon. Mainittakoon, että Enossa, Ilomantsissa ja Tuupovaarassa ei ole perheneuvola.

5) Hoidon tarpeen lisääntymisestä ja lasten ja nuorten ongelmien monimuotoisuudesta raportoitiin lähes kaikkien toimipaikkojen vapaamuotoisessa vastauksessa. Perheneuvoloita kuormittavat vaikeat lasten huolto- ja tapaamisoikeuskiistat ja seksuaalisen hyväksikäytön tutkimukset ovat lastenpsykiatrian poliklinikalla selvästi lisääntyneet.

Hoidon saatavuutta tarkasteltiin useasta näkökulmasta. Kiireellinen tutkimus ja hoito pystytään yleensä tyydyttävästi järjestämään ja lasten- ja nuorisopsykiatrian akuuttityöryhmät ovat kriisitilanteissa olleet suureksi avuksi. Sen sijaan tiiviiden pitkäkestoisten yksilöterapioiden järjestäminen ja ryhmä- ja taideterapioiden järjestäminen eivät ole onnistuneet tarpeen vaati-
massa määrin.

Erikoissairaanhoidossa oli kyselyajankohtana toteutunut asetuksen ohje tutkimuksen järjes-
tymisestä 3 viikon kuluessa ja hoidon 3 kuukauden kuluessa tarpeen toteamisesta. Perheneu-
voloissa jonotusajat vaihtelivat 3 viikosta 18 viikkoon, pahin tilanne oli Joensuun kasvatus- ja
perheneuvolassa ja Lieksan perhekllinikalla. Jonoja ilmeisesti jonkin verran lyhentää se, että
osaa asiakkaista ei aseteta jonoon, koska heidän tarvitsemaansa hoitoa ei ole tarjolla. Jono ly-
henee, mutta asiakas ei tule hoidetuksi.

6) Ensimmäistä kertaa kartoitettiin erikoistuneiden palveluiden henkilöstö kattavasti työnteki-
jöiden nimiä, pätevyksiä ja erityispätevyksiä myöden. Osoittautui, että alueella on 73 hoita-
vaa työtä tekevän ammattilaisen virkaa tai tointa: lastenpsykiatrian erikoissairaanhoidossa 30,
nuorisopsykiatrian erikoissairaanhoidossa 20 ja perheneuvoloissa 23. Yhdeksästä lääkärin vi-
rasta neljä oli täyttämättä, näistä kahdessa oli tilapäiset sijaiset. Yhdessä sosiaalityöntekijän
virassa oli epäpätevä sijainen. Muut viran- ja toimenhaltijat olivat päteviä ja lisäksi hämmäs-
tyttävän monilla oli terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen hyväksymä terapiakoulutus. Yh-
teensä 24 erityistason, ylemmän erityistason tai vaativan erityistason koulutusta ja lisäksi 11
koulutusta oli meneillään. Yleisin terapiakoulutus oli perheterapia, mutta myös psykodynaa-
minen, kognitiivinen ja kognitiivis-analyttinen terapia kuuluivat joukkoon. Lääkäreitä lu-
kuun ottamatta virkatilanne oli siis hyvä.

Muista mielenterveystyön ammattilaisista kartoitettiin alueen terveystieteiden psykologit (12),
koulupsykologit (3) ja koulukuraattorit (7). Myös osalla heistä oli merkittäviä lisäkoulutuksia.

Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiirin julkaisuja

ISSN 1236-1836

- 1993:1 Kaija Pakarinen
Yksilövastuuisen hoitotyön kehittämissohjelma sisätautien vastuualueella Pohjois-Karjalan keskussairaalassa
ISBN 952-9793-00-6
- 1993:2 Minna Räsänen
Ravitsemushoitotutkimus Pohjois-Karjalan keskussairaalassa
ISBN 952-9793-01-4
- 1994:3 Vesa-Pekka Taskinen, Anneli Apo, Sari Ilvonen, Pirkko Jokinen, Mikko Lohilahti, Veijo Nevalainen, Pirjo Nykänen, Markku Pekurinen, Päivi Sotti
Arviointitutkimus psykiatrisen terveydenhuollon palvelumalliin siirtymisen vaikutuksista Pohjois-Karjalassa
ISBN 952-9793-02-2
- 1994:4 Anneli Apo, Kaija Nuutinen, Arja Heikkurinen-Olsson, Pirkko Jokinen, Marja Kekarainen, Satu Salminen, Vesa-Pekka Taskinen
Omaistutkimus: osatutkimus psykiatrisen terveydenhuollon palvelumalliin siirtymisen vaikutuksista Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiirissä
ISBN 952-9793-03-0
- 1994:5 Veijo Nevalainen
Potilastutkimus: sairaalapotilaita koskeva osatutkimus psykiatrisen terveydenhuollon palvelumalliin siirtymisen vaikutuksista Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiirissä
ISBN 952-9793-04-9
- 1994:6 Raimo Arpo, Kalervo Kivimäki
Tutkimus kuntoutuskodeista kotiutetuista potilaista
ISBN 952-9793-05-7
- 1994:7 Sari Ilvonen, Pirjo Nykänen, Mikko Lohilahti
Henkilöstötutkimus: osatutkimus psykiatrisen terveydenhuollon palvelumalliin siirtymisen vaikutuksista Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiirissä
ISBN 952-9793-06-5
- 1994:8 Markku Pekurinen, Pirkko Jokinen
Kunta- ja yksikötutkimus: osatutkimus psykiatrisen terveydenhuollon palvelumalliin siirtymisen vaikutuksista Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiirissä
ISBN 952-9793-07-3
- 1995:9 Kaija Nuutinen, Anneli Apo, Veijo Nevalainen
Omaistutkimus: osatutkimus psykiatrisen terveydenhuollon palvelumalliin siirtymisen vaikutuksista: seurantatutkimus
ISBN 952-9793-08-1
- 1995:10 Kaija Nuutinen, Anneli Apo, Veijo Nevalainen
Potilastutkimus: osatutkimus psykiatrisen terveydenhuollon palvelumalliin siirtymisen vaikutuksista: seurantatutkimus
ISBN 952-9793-09-X

- 1995:11 Pirjo Nykänen, Mikko Lohilahti
Henkilöstötutkimus: osatutkimus psykiatrisen terveydenhuollon palvelumalliin siirtymisen vaikutuksista Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiirissä: seurantatutkimus ISBN 952-9793-10-3
- 1995:12 Markku Pekurinen, Pirkko Jokinen, Jarmo Lappalainen
Kunta- ja yksikkötutkimus: osatutkimus psykiatrisen terveydenhuollon palvelumalliin vaikutuksista Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiirissä: seurantatutkimus ISBN 952-9793-11-1
- 1996:13 Pirkko Jokinen, Vesa-Pekka Taskinen
Arviointitutkimus psykiatrisen terveydenhuollon palvelumalliin siirtymisen vaikutuksista Pohjois-Karjalassa 1993 – 1994
SBN 952-9793-12-X
- 1996:14 Paula Lahdenperä, Risto Moilanen [toim.]
Vimmaus, pammaus, hinnaus ja hallaus: käyttäytymishäiriöisten lasten lastenpsykiatrisen hoidon kehittämisprojektin loppuraportti
ISBN 952-9793-13-8
- 1996:15 Risto Moilanen
Käytöshäiriöisen lapsen traumaattisten kokemusten jäsentyminen koppahoitoryhmässä
ISBN 952-9793-14-6
- 1997:16 Anu Burman, Laila Hiltunen, Jukka Karjalainen, Sirkka Lehikoinen, Kirsti Sainola-Rodriguez, Riitta Sallinen, Sari Savolainen
Hoitotyön suunnitelman käyttöönoton vaikutuksia Paiholan sairaalassa
ISBN 952-9793-15-4
- 1997: 17 Pirjo Puhakka
Sairaanhoitajien ja kättilöiden käsitykset vastuullisen päätöksenteon edellytyksistä hoitotyössä
ISBN: 952-9793-16-2
- 1997: 18 Leena Kuivalainen, Arja Ryhänen
Unen häiriintyminen - potilaan nukkuminen sairaalassa
ISBN: 952-9793-17-0
- 1997: 19 Raija Savolainen, Toini Vänskä, Liisa Torssonen
Hoitotyön vastuu ja työnjako erikoissairaanhoidon lyhytaikaishoidossa ja kunnan lähipalveluissa: syöpäpotilaan kivunhoito: loppuraportti 1995 - 1997
ISBN: 952-9793-18-9
- 1997: 20 Eija Hirvonen, Ritva Kortelainen, Tarja Lehikoinen, Eija Mantsinen, Sirkka Miettinen, Tarja Ovaskainen, Seija Piironen, Eila Räsänen, Liisa Saukkola [projektityöryhmä]
Lonkkamurtumapotilaan hoitovastuu hoitotyön näkökulmasta: loppuraportti
ISBN: 952-9793-19-7
- 1997: 21 Kirsti Sainola-Rodriguez
"Avohoitoa mahdollisimman pitkään" – Kokemuksia perinteisestä vastaanottotyöstä ja akuuttityöryhmien toiminnasta psykiatrisessa avohoidossa
ISBN: 952-9793-20-0
- 1997: 22 Raili Koistinen, Eila Kärkkäinen, Seija Mikkonen, Saara Nevalainen, Eija Oinonen
Hoitotyön valtakunnallinen kehittämisprojekti 1994 – 1997: Osaprojekti: Hoitotyön vastuu ja työnjako erikoissairaanhoidon lyhytaikaishoidossa ja kunnan lähipalveluissa
ISBN: 952-9793-21-9
- 2000: 23 Sirkka Lehikoinen, Impi Laitinen, Anne Halme, Sinikka Mononen, Mikko Raudaskoski, Riitta Sallinen, Marko Piitulainen, Jukka Karjalainen, Kirsti Sainola-Rodriguez
Hoitotyö näkyväksi kirjaamisen avulla: Hoitotyön prosessin kirjaamisen laadun ja sen eettisyyden ja ammatillisuuden arviointia kirjallisissa hoitotyön suunnitelmissa Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiirin psykiatrisen toimintayksikössä
ISBN: 952-9793-22-7

- 2000: 24 Arja Ryhänen, Maarit Koponen, Ulla Laukkanen
Kirurgisen potilaan kotiutuminen: Laatuvaatimuksen tuloskriteerien mittaaminen
ISBN: 952-9793-23-5
- 2000: 25 Pirkko Jokinen, Pirkko Keskiärrkkä, Pekka Ropponen [toim.]
Matkalla Ithakaan: Mielekäs elämä –projektin kirjoituskilpailun satoa
ISBN: 952-9793-24-3
- 2000: 26 Sirkka Lehikoinen, Marjatta Seppänen
Humanismia vai ekonomiaa terveydenhuollossa: Fenomenografis – fenomenologinen tutkimus
tuloksellisuusvaatimusten ristiriidoista
ISBN: 952-9793-25-1
- 2000: 27 Marjatta Haapaniemi, Laila Hiltunen
Ammatillinen yhteistyö muuttuvassa sairaalaorganisaatiossa: Kyselytutkimus sairaanhoitajille
ISBN: 952-9793-26-X
- 2000: 28 Irma Ahokas-Kukkonen, Jaana Pantsari
Tietotekniikan alueellinen verkostoituminen: Henkilöstön asennoituminen terveydenhuollon
tietoteknologiaan Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiirin alueella
ISBN: 952-9793-27-8
- 2000: 29 Sari Tarvainen
Fysioterapian palveluketjun toteutuminen Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiirissä
ISBN: 952-9793-28-6
- 2000: 30 Maija Heikura, Pirjo Ketonen, Tuija Laukkanen
Ravitsemushoidon laadun arviointi Pohjois-Karjalan keskussairaalassa ja
Paiholan sairaalassa: peruskartoitus v. 1998
ISBN: 952-9793-29-4
- 2001: 31 Hanna-Mari Tähtinen
Lastenpsykiatrisen osastohoidon tuloksellisuus perheen kokemana
ISBN: 952-9793-30-8
- 2002: 32 Maarit Kalasniemi, Leena Kuivalainen, Arja Ryhänen
Yksilövastuisen hoitotyön toteutuminen Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiirin
kuntayhtymässä - Mittarin kehittäminen ja testaaminen
ISBN: 952-9793-31-6
- 2002: 33 Ritva Mönkkönen
Dialyysipotilaiden liikuntaneuvonta
ISBN: 952-9793-32-4
- 2004: 34 Eeva Sierla
Lasten ja nuorten mielenterveystyö erikoistuneissa palveluissa Pohjois-Karjalan sairaanhoito
piirin alueella – asiakkaat ja potilaat vuonna 2002, henkilöstö vuonna 2003
ISBN: 952-9793-33-2